

Nr. 23

AOGI

7. JUUNIL 1924.

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

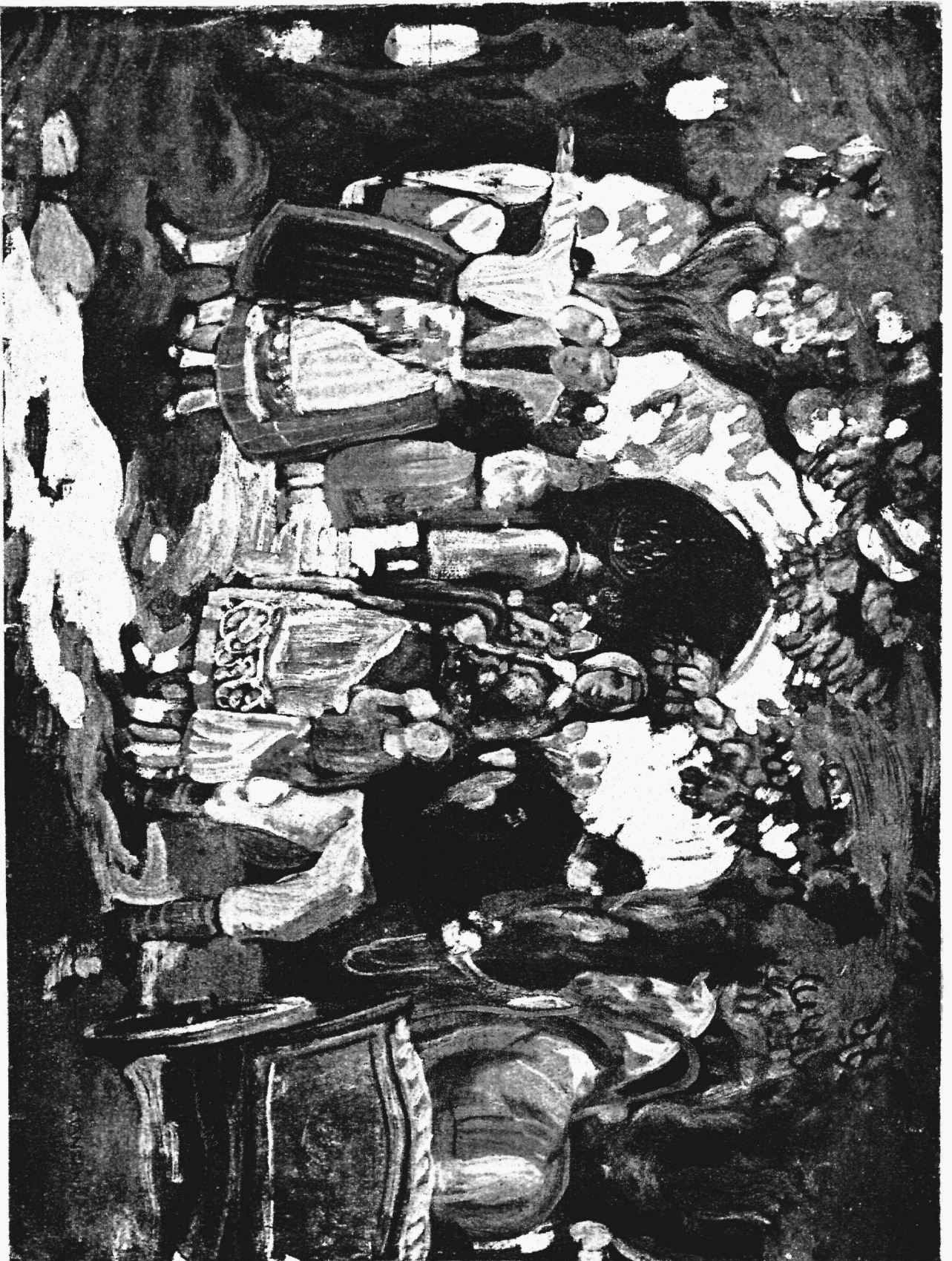
HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käskivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 180 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tõlbuse Jaak Tõlbuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tõlbuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenule.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Elu mäng.** Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Koit.** Romaan Ameerika dollaritemaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühkoloogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiman. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

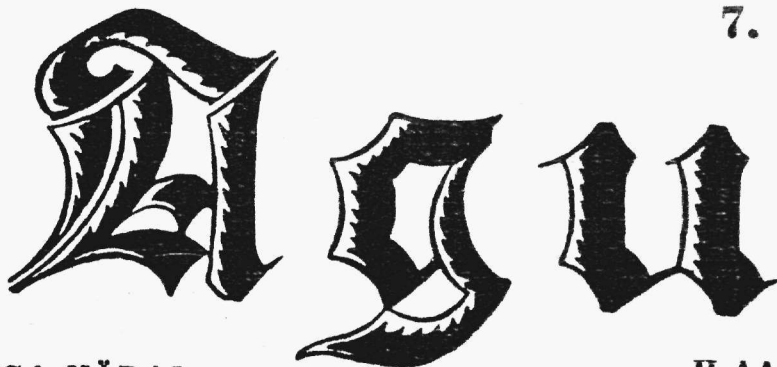

A. JANSEN.

Tallinn Eesti Kirjastus-Ühisus.

KIRIKU EES. (Muhu saarel).

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. ÕISTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

SÕNA JA MÕÕGA PROHVETID.

Neljasaaja aasta eest elas Itaalias poliitika-tegelane Nicolò Machiavelli. Ta oli kauemat aega Florentsias kõrgem riigiametnik, sattus siis valitsejate vahetusel kohtu alla, kannatas raskesti ja mõisteti viimaks õigeks. Ta loobus aga jäädavalt poliitilisest tegevusest ja pühendas end kirjanduslisele. Peale mitme tähtsa ajaloolise uurimuse kirjutas ta raamatu „Il Principe“ („Valitseja“), mis tema nime üle maailma kuulsaks teinud tänapäevani.

Selles raamatus kujutleb Machiavelli Cesare Borgiat kui ideaalset valitsejat ja seab teda eeskujuks Florentsia vürstile Laurentius Medicile. Sellest „ideaalsest valitsejast“ teab ajalugu järgmist kõneleda: Ta oli paavst Aleksander VI poeg, nimetati 1493. aastal kardinaaliks, tappis oma venna Giovanni ja saadeti selle teo järele paavsti saadikuna Prantsusmaale, kus ta Louis XII abielulahutuse lubas. Tänuks selle eest andis Louis XII talle Valance'i hertsogiriigi ja sõjaväekorpuse Itaalias. Selle abil ja äraandlikke võtteid tarvitades võitis Cesare Borgia mitmed provintsid ja tappis nende valitsejad.

Vastaste hävitamine kihvti ja igasuguste muude abinõude varal kestis edasi, kuni tema isa, paavst Aleksander VI suri. Sellest ajast peale käib Cesare Borgia käsi halvasti, ta peab oma maad ära andma, istub mitmel korral vangis ja saab viimaks 1407. a. Navarra hertsogi teenistuses surma.

Seda verejanulisemat ja tõõremat valitsejat, kes mingisuguste abinõude eest oma võimu suurendamiseks tagasi ei kohkunud, seab Machiavelli, nagu öeldud, Medicile eeskujuks. Nõnda peaks selle kirjaniku arvamise järele

iga valitseja talitama ja kõigist kõlblistest vaadetest end lahti ütlemata, et aga oma võimu suurendada.

Machiavelli vaadete järele on vist küll enne ja pärast teda mõned valitsejad talitanud, aga keegi ei ole julenud seda avalikult eeskujuks soovitada. Arvatakse, et Machiavelli sarnase meetodi läbi tahtis aidata tolleaegset lagunenud Itaaliat ühe valitseja alla ühendada. Ta kirjutas haigele, kellel elulootust vähe, kihvti, et selle abil veel elu päästa, arvab üks ajaloolane. Üldiselt on machiavellism alati hukkamõistmist leidnud.

Nüüd on aga Itaalia diktaator Mussolini doktori väitekirja Machiavelli teooriast kirjutanud ja selles ülistavat ta machiavellismi. Ta näitavat, et maailmasõja ajal selle õpetuse järele käidi, samuti ka rahulepingute sõlmimisel. Aga mitte ainult välispoliitikas ei olewat see teooria kõlbulik, vaid veel enam sisepoliitikas, ja tema, Mussolini, olevat võimu haaramisel ja selle kasutamisel kuulsa kirjaniku põhimõtete järele talitanud. „Sõjariistus prohvetid võidavad, sõjariistadeta prohvetid hukuvad“, on Machiavelli öelnud ja sedasama kinnitab ka tema truu järelkäija Mussolini, selleks ajaloost näiteid tuues.

Tal on täiesti õigus, kui sündmusi ja tegelasi lühida aja kestel vaadelda. Kui aga kauemale minna, siis näeme, et sõjariistus prohvetite käsi kuigi kaua hästi ei käi. Varsti langeb nende vägivallale rajatud ehitus kokku. Cesare Borgia, Machiavelli ideaali ja „sõjariistus prohveti“, ehitus lagunes põhjani juba tema eluajal.

Bismarck tunnustas „vere ja raua“ argu-

mente, Saksa riigile maid külge liites ja tema vägevust rajades. Viiskümmend aastat võidi Saksamaa vägevust imetleda või selle ees hirmu tunda — siis langes see põrmuks. Suur Venemaa tsaaride ajal oli aina sõjariistus prohvetite kätetöö — ta lagunes ja langes kokku.

Aleksander Suure, ühe suurema „sõjariistus prohveti“ suurem maailmariik lagunes tema surma järele. Kõik Napoleon I mõõgavõidud said juba tema eluajal kui pühitud.

Attila, Chingis-Chan ja Tamerlan — kõik suured „prohvetid“, kes mõõga peale toetasid, hukkusid oma võitudega.

Siin tulevad nüüd mõned, kes suurte ja suurte vahel vahet ei suuda teha ja katsuvad tõendada, et siiski kõik vägevad sõjariistus prohvetid olla siiski „jälgi“ järele jätnud, mõned koguni „suuri ideesid“ laiali kannud. Nii olevat Napoleon Prantsuse revolutsiooni võitused kogu Euroopas levitanud. Teatud mõõdul on see õige. Aga ei saa uskuda, et need ideed, nimelt see osa, mis neis tõesti suurt ja väärtuslist, ilma mõõga toetuseta läbi ei oleks lõõnud. See oleks põhjendamatu ebausku. Elujõuline idee laguneb mõõga kiuste, igast vägivaldast hoolimata laiali. Kõige paremaks tõenduseks on Kristuse õpetuse ja Buddha õpetuse laialilagunemine. Kui ka esimest hiljemini mõõga abil levitati, siiski olid tema esimesed suuremad võidud ainult sõnaga, ilma vähemagi vägivaldاتا saavutatud. Buddha õpetust ei ole peaaegu kunagi mõõgaga peale sunnitud, aga ometi on tal sajad miljonid poolehoidjaid. Samuti ei tarvita tõsine kultuur

kunagi mõõka levitamiseks. Sakslased tahavad alati hoobelda, et eestlaste mõõgaga allaheitmine ometi eestlastele enestele kasuks tulnud — nad saanud Lääne kultuuri ja ristiust osaliseks. Kas aga tõesti selleks tarvis oli nii palju verd valada ja nii rängasti rahvast aastasadade jooksul eksploateerida, et meid Lääne kultuuri primitiivsemate võitudega tutvustada? Või oli eestlaste vägivaldne ristimine Jumala meelepärane tegu?

Meie võime Kristuse õpetust nii või teisiti võtta, aga ühte tõestab tema levimine, et idee mõõga tuge ei tarvita, et tõsine prohvet ei huku, kuigi ta sõjariistus pole, et tõsise prohveti ainukeseks sõjariistaks on ja jääb — sõna.

Peetrus pidas umbes kahe tuhande aasta eest tulise kõne, mille vaim isegi neid haaras, kes tema keelt ei mõistnud. Sealt algas uue religiooni võidukäik ja igasugune sõjariista toetus, igasugune võimu peale toetamine on sellele ainult kahju teinud.

„Sõjariistus prohvetid“ on igal ajal olnud ja paljuid neist tembeldatakse nende eneste või halbade ajaloolaste poolt kultuuri ja suurte ideede levitajateks.

Kui nemad oma suure „töö“ teinud, mis enamasti muud pole kui kättemaks hiiglahävituse, verevalamine või paremal juhusel liiva peale ehitatud hiiglahoone, mis varem või hiljem kokku langeb, siis algab vaikne ülesehitustöö, algab tõsine kultuurinimeste tegevus ja suurte humaansete ideede teostamine, algab looming. Tõsist loomingut on aga alati kuulutanud ainult sõna-, mitte mõõgaprohvetid.

PIKLIK KAST.

EDGAR ALLAN POE. Tõlk. —ii.

Mõni aasta tagasi kindlustasin endale sõidukoha ilusal postilaeval „Independence“, et Charlestonist New-Yorki sõita. Viieteistkümnendal juunil pidi ankrud kergitama ja neljateistkümnendal läksin laevale, et oma kajutiga tutvuneda ja ennast temas mõnusalt sisse seada. Palju reisijaid, nende hulgas suur hulk naisi, pidi sõidu kaasa tegema. Leidsin mitugi oma tuttavat reisijate nimekirjas ja rõõmustasin väga, et nende hulgas oli mr. Cornelius Wyatt, noor kunstnik, kellega mind sidus südamlük sõprus. Olime ühel ajal olnud ülikoolis ja alati hästi läbi saanud. Tema temperament oli enamjao suurvaimude omale sarnanev: ta oli äkiline, ligipääsmatu, pea inimestepõlgaja, sealjuures aga väga tundelik ja väga suurtele vaimustustele võimne. Sealsamas oli tal aga truim, soojem süda, mis ial inimrinnas lõõnud. Leidsin te-

ma nime kolmele kajutukselle kinnitatud ja kui reisijate nimekirja veel kord läbi silmasin, märkasid, et ta endale, oma naisele ja oma mõlemale õele kohad oli kinni pannud. Laeva kajutid olid kaunis avarad ja igas nendest oli kaks koid, mis üksteise peal. Nii ei saanud ma ka õieti aru, miks ta ainult neljale isikule võtnud kolm kajutit. Just siis olin sarnases hingelises seisukorras, mis mind tegi uskumatu kahtlaseks ja uudishimuliseks ka hoopis vähese tähtsusega asjade vastu ja pean oma häbiks tunnistama, et hulk aega kõige lollimad arvamisid mind selle üleliigse kajuti kohta tüütasid. Asi võis mulle kõrgema kraadini ükskõikne olla, aga katsusin põikpealiselt seda oletatavat mõistatust mõista. Lõpuks oli mul mõistlik arvamine ja olin imestanud, et polnud sattunud varem sellele. „Muidugi tarvitab ta üht kajutit teenijale.“

NÄITED PRANTSUSE SKULPTUURIST.

F.-E. Popineau. — Supleja.

Horace Dallion. — Kiviajal.

A. Octobre. — Võit.

R. Letourneur. — Päikese poole.

ütlesin endale, „kui rumal, et kohe selle peale ei mõelnud. Siis võtsin uuesti nimekirja kätte ja pean tunnistama, et Wyat ühtki teenijat kaasa viia ei tahtnud, ehk ta küll alguses ühe üles oli märkinud: sõnad „ja teenija“ olid kirjutatud ja siis maha kustutatud. „Ah, ta veab küll ekstrapakke kaasa, ütlesin nüüd endale, „midagi, mida ta pakiruumi anda ei taha, mis tema silme all peab olema — vast mõni maal või midagi sarnast, mis ta Nicolinolt, Itaalia juudilt, kaubelnud.“ See mõte rahustas mind ja mu uudishimu andis järele.

Teisel päeval olin vara ankrukohale mine-
mas, kohtasin teel aga kapten Hardyt, kes mulle ütles, et asjaolude tõttu (rumal, aga väga hea ütetus!) võivad „Independence“ alles mõne päeva pärast välja purjetada; ta lubas minu juure kedagi saata ja ütelda lasta, millal. Mulle näis see väga tähelepanuväärt, sest puhus ilusaim lõunatuul. Et ta aga „asjaoludest“ midagi kuulda lasta ei tahtnud, ehk küllalt selgesti oma uudishimu näitasin, pidin koju minema ja oma kannatamatusest võitu saama.

Alles nädala pärast sain teate, kapten ja

A.-H. Carli. — Lein.

Wyat'i õdesid tundsin hästi, need olid armsad, targad tüdrukud. Tema naist aga polnud ma veel näinud, sest alles lühikese aja eest oli ta abiellu astunud. Ta oli aga sagedasti, muidugi suures vaimustuses, oma naisest kõnelnud ja ei osanud küllalt kiita tema ülesaamatut ilu, tema vaimu ja tema andeid. Seepärast tegi mulle suurt rõõmu teda lõpuks tundma õppida.

Wyat tema omastega tahtis, nagu mulle Hardy, „Independence“ kapten, jutustas, nagu minagi neljateistkümnendal laeva vaadata ja selletõttu jäin tundide kaupa laevale — lootuses oma sõpra näha ja tema noorele naisele esitletud saada. Nad ei tulnud, küll tuli aga teade, et Wyat ei olevat päris terve ja selle tõttu jõudvat nad kohale alles ärasõidutunniks järgmisel hommikul.

laev olevat reisivalmis. Läksin jalamaid laevale. Laev oli reisijaid tihedalt täis, kes, nagu see purjete ülestõmbamisel alati, suures ärevuses olid. Wyat ja tema inimesed tulid kümme minutit pärast mind. Tal näis paha päew olevat ja ta loobus mind oma naisele esitlemast. Tema õde, Marianne, armas peen laps, täitis tema asemel seda viisakusekohust ja tutvustas meid rutuliste sõnadega.

Mrs. Wyat oli tihedalt looritud. Ja kui ta oma loori silmapilguks kergitas, olin väga imestanud. Mina poleks pidanud seda igatahes mitte olema, sest mõnigi kogemus oli mind õpetanud suurt usaldust minu sõbra entusiastilistesse kirjeldustesse mitte panema, kui ta oma naise ilu ülistas.

Tõeliselt leidsin mrs. Wyat'i väljanägemise

olevat koguni harilikku. Ta polnud mitte just inetu, aga siiski mitte liig kaugel sellest. Ometi kandis ta kaunis maitserikast kleiti ja nii järeldasin, et ta minu sõpra vist küll oma elava loomu ja vaimurikkusega võlunud. Väheste sõnade järele kadus ta mr. Wyat'iga nende kajutisse.

Vana uudishimu hakkas end minus jälle liigutama. Neil polnud ühtki teenijat kaasas — see oli kindel. Siis vaatasin erapakkide järele ringi, mille peale varem mõtlesin. Lõpuks ilmus siis ka käru pikerguse kastiga laevalevõtu

P. Silvestre. — Monument langenuile.

kohale — rohkem pakke nähtavasti enam ei oodatud. Varsti pärast seda kergitasime ankrud ja leidsime end pea lahtisel merel.

Nagu juba ütlesin, oli kast piklik; ta oli ainult kaks ja pool jalga lai ja umbes kuus jalga pikk. Vaatasin teda õige teravalt ja leidsin tema vormi vähe imelikku, uskusin aga pea selgitust saada võivat. Nagu vast mäletate, arvasin kohe, et Wyat vist mõnd maali endaga viib, sest teadsin, et ta nädalate kaupa Nicolinoaga kauples. Kast, mis siia laevale ilmus, ei võinud midagi muud sisaldada, kui Leonardo õhtusöömaaga. Teadsin selgesti, et Nicolinol on Florentsist üks noorema Rubini koopia õhtusöömaajast, ja rõõmustasin oma teravmeele üle. Oli esimene kord, kui Wyat'il kunsti-asjades minu ees saladus oli; ta tahtis

E. Guillaume. — Vabastus.

mind vist küll omaviisil vähe ninast vedada ja väärtuslikku maali New-Yorki toimetada, ilma et sellest oleksin varem teadnud.

Üks asjaolu segas mu mõtteid siiski: kasti

Magrou. — Monument langenuile.

ei mahutatud mitte kolmandasse kajuti, vaid Wyat'i omasse ja jäi sinna, ehk ta küll pea kogu vaba ruumi oma alla võttis ja kunstnikku ning tema naist vist väga tülitas. Peale selle laotas pealkinja tõrv kanget vastikut, minu närvidele väljakannatamatut lõhna. Kaanel seisis: „Mrs. Adelaide Curtis, Albany, New-York. Mr. Cornelius Wyat'i järelvalve all. Ülemine külg! Kinnitatud.“

Teadsin et Mrs. Adelaide Albanys kunstniku ämm oli. Arvasin aga, et aadress selleks seal oli, et minu vähesust eksiteele viia ja olin päris kindel, et kast ja tema sisu ühtki sammu põhjapoole ei lähe minu misantroopilise sõbra töötoast Chambers Streetilt New-York'is.

Meie reisi esimese kolme või nelja päeva kestes oli ilm ilus, ehk tuul küll otse meie vastu puhus; kui meie aga rannast kaugesime, pööris ta põhja. Reisijad olid kõik väga lõbusas meeleolus ja seltsisid üksteisega; erandiks oli Wyat ja tema õed, kes endid, nagu mulle näis, seltskonna vastu kaunis puiselt ja ebaühisakalt ülal pidasid.

Wyat'i enda ülalpidamine paistis mulle vähem silma. Ta oli vast veel raskemeelsem kui harilikult, oli isegi väga rõhutud, aga tema ülipingul olemisi tundsin küllaldaselt. Sellele, kuidas tema õed endid ülal pidasid, oli raskem mõnd vabandust leida. Enamasti lukustusid nad oma kajuti ja ei tahtnud ennast laevalael kunagi näidata.

Mrs. Wyat sellevastu oli väga armastusväärne. See tähendab, ta lobises healmeel ja rääkijad inimesed on merel väga armastatud. Ta sõbrustas väga intimitilt enama jao naistega ja minu suureks imestuseks avaldas ta ka teatud kalduvust meestega koketeerimiseks. Ta viitis meie kõigi aega. Ma ütlen, „viitis“ ehk see vast küll mitte päris õige ütendus pole. Mulle sai pea selgeks, et rohkem naerdi Mrs. Wyat'i üle, kui temaga koos. Mehed rääkisid vähe tema üle, aga naistel oli varsti selge: ta olevat heasüdamlik, mitte just ilus, täiesti harimatu — kõik kokku: päris harilik.

Imestati selle üle, et Wyat sarnase naise kosinud. Enamjagu arvas, ta olevat küll vist rikas — mina aga teadsin kindlasti, et see ei vastanud tõele. Wyat oli nimelt ise õelnud, et naine temale ühtegi dollarit juure pole toonud ja ka oodata midagi ei ole. Ta enda sõnade järele olevat ta ainult armastusest abiellunud, sest tema naine olevat armastust rohkem kui väärt. Kui selle minu sõbra kõne peale mõtlesin, ei teadnud enam, mis ütelda. Kas polnud see vast märgiks, et tema meeled tumenema hakkasid? Ehk mis pidin muidu arvama? Oli ta ju ometi nii peen ja valiva maitsega, kes kõike habrast ja vearikast ruttu märkas ja flu

üle kõige armastas! Naine näis küll väga tema poole hoidvat, iseäranis oli seda märgata, kui ta ise ära oli. Naine tegi ennast koguni naeruväärseks, kui ta sagedasti oma armsast mehest, Mr. Wyat'ist rääkis — sõna „mees“ hõljus temal, nagu ta ise ütles, alati keelel. Küll olime meie kõik laeval märganud, et ta naisel, kus vähegi võimalik, teelt eest ära läks ja ennast meelsamini oma kajuti lukustas. Tegelikult näis ta päriselt omaette elavat ja oma naisele täielise vabaduse jätvat ennast oma südamesoovide järele laevalalongis lõbustada. Mulle näis, et saatus on kunstnikule vingerpussi mänginud, kuma ta teda selleni viis, et ta meeleolu mõjul ennast ühe koguni väheväärtusliku olevusega sidunud, naisega, kes ajajooksul talle loomulikult täiesti vastikuks muutub. Mul oli temast südamest kahju, aga just seepärast ei võinud temale seda salapärasust õhtusöömaaja pildi suhtes andeks anda ja ka vatsesin tasuda.

Ühel päeval tuli ta laevale. Nagu harilikult, võtsin ta kätte ja jalutasin temaga edasi-tagasi. Tema raskemeelsus, mis mulle kõiki asjaolusid arvestades päris loomulikuna näis, oli sügavam kui muidu. Ta rääkis ainult väheseid sõnu pahuras toonis ja näiliku pingutusega. Rääkisin mõne nalja ja ta katsus naeratada. Vaene poiss! Kui tema naise peale mõtlesin, imestas mind, et ta ennast niigipalju pihus suutis hoida. Lõpuks sõandasin otsustava löögi. Hakkasin tegema varjatud märkusi pikliku kasti kohta, et ta lõpuks märkaks, et tal korda pole läinud mind tüsata. Ütlesin midagi kasti isesuguse kuju kohta, naeratasin teadvalt, pilgutasin silmi ja torkasin temale näitesõrmega kergelt külge.

Wyat võttis seda nii isemoodi vastu, et ma vaevalt veel kahelda võisin, et ta on hull. Esiteks vaatles ta mind nii, nagu poleks ta minu nalja sugugi mõistnud; kui tal aga minu sõnade mõiste selgeks sai, tungisid ta silmad peast peaaegu välja, ta läks esiteks tumepunaseks ja selle järele kriitvalgeks, siis naeris ta kõvasti, nagu oleks minu märkus teda väga lõbustanud, ta naeris ikka kõvemini ja pea kriiskavalt vast kümme minutit aega. Siis kukkus ta raskelt kogu oma pikkuses laevalaele. Kui teda tahtsin üles tõsta, oli ta minestanud.

Hüüdsin abi järele ja kutsusin suure vaevaga ta meelemärkusele. Ärkamisel rääkis ta esiteks koguni segaseid asju. Meie lasime tal aadrit ja viisime ta voodi. Järgmisel hommikul oli ta kehaliselt jälle päris terve — tema hingelisest seisukorrast ei söanda ma seda öelda. Kapten andis mulle head nõu ülejäänud sõidu kestes teelt eest ära minna; Hardy näis nagu minagi tema hingelise tumenemise kohta kin-

del olevat, palus aga mind kaasreisijatele sellest mitte märku anda.

Kohe pärast seda juhtumist Wyat'iga sündis midagi, mis minu uudishimu kõrgema kraadini äratas. Olin väga närviline, jõin õhtul kanget teed ja magasin seetõttu öösel väga halvasti. Minu kajuti uks avanes salongi, mis koos sellega ka söögitoa moodustas. Wyat'i kolm kajutiit asenesid laeva tagumises jaos, mis salongist oli ainult kerge tõukeuksega lahutatud, mida isegi mitte ööseks kinni ei pandud. Et meie nüüd alati allatuult purjetasime, kaldus laev tugevalt tuule järele; tõukeuks veeris tagasi ja jäi lahti, sest et keegi ei tahtnud üles tõusta ja seda sulgeda. Minu magamiskoht seisis nii, et ma oma kajutiukse alatise lahtioleku tõttu kogu salongi, tõukeust ja nüüd loomulikult laeva tagumist osa nägin, kus mr. Wyat'i kajutid asusid. Nüüd nägin päris selgesti, kuidas mrs. Wyat umbes kella 11 paiku õige ettevaatlikult ennast oma mehe kajutist välja varastas ja tühjalt seisvasse kajuti läks. Sinna jäi ta kuni hommikuhämaruseni, siis kutsuti teda Wyat'i poolt ja ta pööris selle kajuti tagasi. Seega oli selge, et need mõlemad mitte kui abielupaar elasid. Neil oli vist küll kavatsus end hiljem lahutada lasta; nüüd arvasin ka mina tõesti põhjuse olevat, miks Wyat kolmanda kajuti üüris.

Veel teine juhtumine näis mulle väga huvitav. Nendel kahel uneta ööl, millest rääkisin, kostsid kohe peale seda, kui mrs. Wyat oma mehe kajutist lahkunud, sealt koguni haruldased, allasurutud hääled. Kuulatasin kaua ja pingul ja lõpuks oli mul käes, mida nad tähendasid. Minu sõber avas peitli ja ümbermähitud haamriga pikliku kasti.

Kujutasin enesele ette kõigest kajutis sündinud kuulmise abil aru saada võivat: nüüd kergitas Wyat kaant, nüüd tõstis ta tema kõrvale ja pani alumisele koile, sest põrandal polnud tal kindlasti kohta. Sellepeale oli kõik vaht ja kuni päevatulekuni ei kuulnud ma midagi muud kui koguni tasast, tagasihoidud, vaevast kuuluvat nuuksumist; on ikkagi võimalik, et ma eksisin. Vast oli mul kohin kõrvus. Kahtlemata oli Wyat oma meeolu mõjul, nagu neid kunstnikel sagedasti, pikliku kasti avanud, et oma silmi varandusel puhata lasta. Miks oleks ta pidanud sealjuures nuuksuma? Nii näis mulle, et minu kujutusvõime, mida hea kapten Hardy tee veel rohkem kui harilikult ergutanud, mind narritab. Siis kuulsin vähe enne päevatulekut, kuidas mr. Wyat kaane tagasi tõi ja ümbermähitud haamriga naelad jälle kasti löi.

Siis tuli ta rietatult oma kajutist ja hüüdis naist.

Seitse päeva olime juba merel. Olime parajasti Hatterasi joonel, kui kole lõuna-õhtu torm meid kätte sai. Ta ei tabanud meid mitte just päris ootamatult, sest juba mõni aeg ähvardas meid halb ilm. Kõik laeval oli elementi-dega võitluseks valmis pandud.

Nelikümmend kaheksa tundi sõitsime nii vigastamatult edasi; laev pidas suurepäraselt vastu. Siis aga kasvas torm orkaaniks ja purustas ühe purje täiesti; kaks määratud murdlainet järgnes üksteisele. See maksis meile kolm meest ja peaaegu laeva terve pahempoolse reelingu. Vaevast olime endid vähegi kogunud, siis purustati ka kliivõrpu. Tõmbasime marupurje üles ja suutsime endid selle varal kuidagi viisi mõne tunni hoida.

Orkaan ei annud ometi järele. Takelvärk oli halb ehk ülemäära koormatud ja kolmandal päeval kella viie ümber läks üks mast üle parda. Laevamees tormas üles ja teatas, laevaruumis seisvat vesi neli jalga kõrgel. Et meie õnnestust täiendada, olid meie pumbad ummistunud ja tarvitamiseks pea kõlbmatud. Meeleheide oli üldine. Katsuti laeva kergendada, kuna pea kogu laadung üle parda loobiti ja mõlemad viimased mastid maha raiuti. Aga mis see aitas? Pumpi ei saanud tarvitada ja vesi tõusis kõrgemale.

Päeva loojaminemisel vaibus tormi viha vähe ja kui ka lainetamine natuke järele andis, jäi meile vähemalt lootus endid paatides päästa. Kella kaheksa ümber õhtul lahenesid pilved ja täiskuu vaatas alla. See näis meile õnnetoova märgina ja me saime jälle julgust.

Lõpmatu vaevaga läks meil korda paati vette lasta; temasse hüppas meeskond ja suurem osa reisijaid. Nad sõitsid kohe ära ja jõudsid lõpuks, nagu ma hiljem kuulsin, kolmandal päeval peale laeva hukkumist õnnelikult kindlale maale.

Neliteistkümmend reisijat jäi veel kapteniga laevale ja tahtsid oma saatust ühe väikese paadi hooleks usaldada. See lasti raskuseta vette ja näis imena, et ta ei vajunud, kui veepinda puutus. Temasse asusid kapten oma naisega, mr. Wyat ja tema omaksed, üks Meksiko ohvitser oma naise ja nelja lapsega ning mina ühe musta teenriga.

Arusaadavalt olid meil kaasas ainult kõige tarvilikumad riistad, kehv tagavara toitu ja mitte muid riideid kui need, mis seljas. Keegi polnud selle peale mõtelnud — ka kõige vähematki päästa. Kui suur oli seepärast meie kõigi imestus, kui Wyat, kuna meie juba mõne sülla laevast eemale jõudnud, äkki üles hüppas ja päris külmavereliselt kaptenilt tagasikeeramist nõudis, et ta saaks tuua oma pikliku kasti.

— „Istuge mr. Wyat,“ vastas kapten kõige kindlamal toonil, „kui teie rahulikult ei istu, läheme teie pärast ümber. Paat kaldub juba!“

— „Kast!“ mõirgas mr. Wyat, kes ikka veel seisis. „Kast, kas teie ei kuule! Kapten Hardy, teie ei või, teie ei tohi seda mulle keelata! Ta pole raske, sugugi mitte! Teie ema, Jumala nimel, teie hingeõnnistuse juures palun teid, laske tagasi pöördal!“

Üheks silmapilguks näis kaptenit kunstniku südamest tulev palve liigutavat; ta sai aga ruttu oma kindluse tagasi ja ütles tõsiselt:

„Mrs. Wyat, see on hullumeelsus! Mina ei tohi teile järele anda. Istuge, ütlen teile, muidu kallutate paadi ümber. Taevas! — hoidke teda — haarake temast kinni! — Ta läheb üle paarda! Seal — kas ma ei ütelnud? — Ära ta on!“

Kuna kapten nii rääkis, oli mr. Wyat paadist hüpanud ja ujus laevakere poole, üliinimliku jõuga läks tal korda ühest allarippuvast trossist kinni haarata. Ta ronis seda mööda üles ning järgmisel silmapilgul oli ta laevalael ja kadus metsikute vehklemistega kajuti.

Vaheajal olime laevast eemale aetud ja meid ähvardasid määratud lained, mille võim veel murtud polnud. Tarvitasime kõike võimu tagasiaerutamiseks, aga meie väike paat oli kui sulg tormis. Nägime kohe, et õnnetu kunstniku saatus — oli pitseeritud. Kuna meid ikka enam laevast eemale aeti, tuli hullumeelne — sest et ta hull oli, võisid nüüd kõik näha — trepist üles ja tassis äärmise pingutusega enda järel piklikku kasti.

Märkasime, kuidas ta jämeda kõie paar korda kasti ja siis enda ümber mässis. Järgmisel silmapilgul kadus ta koos kastiga igaveseks merre.

Meie ootasime veel vähe aega ja ei pöörnud pilkugi kohalt. Lõpuks sõitsime edasi. Kogu tunni jooksul ei rääkinud keegi silpigi. Mina sõandasin siis esimese sõna.

„Kas nägite, hra kapten, kui äkki ta vajus? Kas polnud see silmapaistev? Mina lootsin, avalikult öeldes, et meie teda veel päästa suudame, aga ta sidus enda kasti külge ja pidi loomulikult vajuma koos temaga!“

„Oli päris arusaadav, et ta vajus kui kivi,“ ütles kapten. Ta tuleb veel veepinnale, aga ainult siis, kui sool sulanud!“

„Sool!“ hüüdsin mina.

„Vait!“ ütles kapten ja tähendas uppunu naise ja õdede peale. „Neist asjadest räägime kohasemal ajal.“

Meil oli palju läbi teha, sest õnn ei olnud meie vastu nii lahke kui suuremas paadis olijatele. Enam surnud kui elus jõudsimel lõpuks nelja päeva järele randa Noanokee saare vastas. Terve nädala pidime seal paigal olema ja leidsime rannaröövlite juures viletsa vastuvõtte. Siis ometi oli sõiduvõimalus New-Yorki.

Umbes neli nädalat peale „Independence“ hukkimist kohtasin juhtumisi kapten Hardy't Broadwayl. Loomulikult rääkisime õnnetust juhtumisest ja vaese Wyat'i kurvast saatusest ja nüüd jutustas kapten mulle järgmist:

Kunstnik oli enese, oma naise, kahe õe ja ühe teenija jaoks kohad kinni pannud. Tema naine oli aga tõeliselt imestamisväärsest ilus ja iseäranis anderikas. Neljateistkümnenda juuli hommikul — see on see päev, mil ma esimest korda laevale tulin — jäi ta äkki haigeks ja suri. Noor abielumees oli valust meeletu — ta oli aga sunnitud kohe New-Yorki tagasi minema. Ta tahtis oma armastatud naise surnukeha selle emale tagasi anda, aga üldise ebausutõttu ei tohtinud see sündida vabalt ja avalikult. Üheksa kümmendikku reisijatest oleksid pigemini reisist loobunud, kui seda teinud koos surnukehaga.

Kapten Hardy aitas õnnetut selles keerdküsimuses. Surnukeha balsameeriti esiteks osalt sisse ja pakiti siis õige palju soolaga piklikku kasti. Nii toodi ta kui pakk pardale. Wyat'i naise surmast ei tohtinud keegi kuulda ja et igati teadis, et ta kaasa reisib, pidi keegi laevasõidu kestes tema osa mängima. Surnu toatüdruk oli valmis seda tegema. Teenija magas siis ka tõeliselt iga öö kajutis, mis alguses tema jaoks valmis võeti. Päeval kujutas ta oma parema võimise järele oma käskijannat ja seda võis ta, sest et keegi laevalolijatest mrs. Wyat'i varem näinud polnud.

Tõde polnud ma siis mitte aimanud. Pean juba ütleva, et kõnelemisest saadik kapten Hardy'ga ma enam väga sügavalt ja rahulikult ei maga. Võin ennast voodis pöördal kuidas tahan, ikka näen enese ees moonutatud nägu ja mu kõrvus kõlab hullumeelne naer...

MONTROSE.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Eestist. E. J.

8

XV.

Selgitus.

Kui Krag oli avanud lahtimurtud ukse, jäi ta lävele seisma ja vaatles toa seisukorda. Ta nägi kohe, et õnnetus polnud nii suur kui ta oli kartnud.

Tema järel tungisid peremees, politseinikud ja kelnerid.

Krag kuulis peremeest mitu korda hüüdvat:

„See on ju hull professor, minu hingeõnnistuse juures, see on hull professor.“

„Ah ja, nüüd tunnen mina teda ka,“ sosistas Rudolf, „kaabuta näeb ta hoopis teisiti välja.“

Surnu oli puutumata. Ta istus nagu ennegi tugitoolis, tema jalge ees põrandal laia äärega preestrikaabu.

Voodis aga lamas salapolitseinik Keller.

Näis, nagu oleks ta väikesele lõunauinakule heitnud ja oli nüüd vihane, et teda tülitati.

Ta lamas voodil ja oli rätiku üle lõua tõmmanud, nii et paistis ainult natuke nina ja silmi.

Need silmad aga ütlesid kõik. Nad välkusid vihast ja kibedusest. Seda nähes rahustus Krag, nii et ta silmapilguks lävel seisatas.

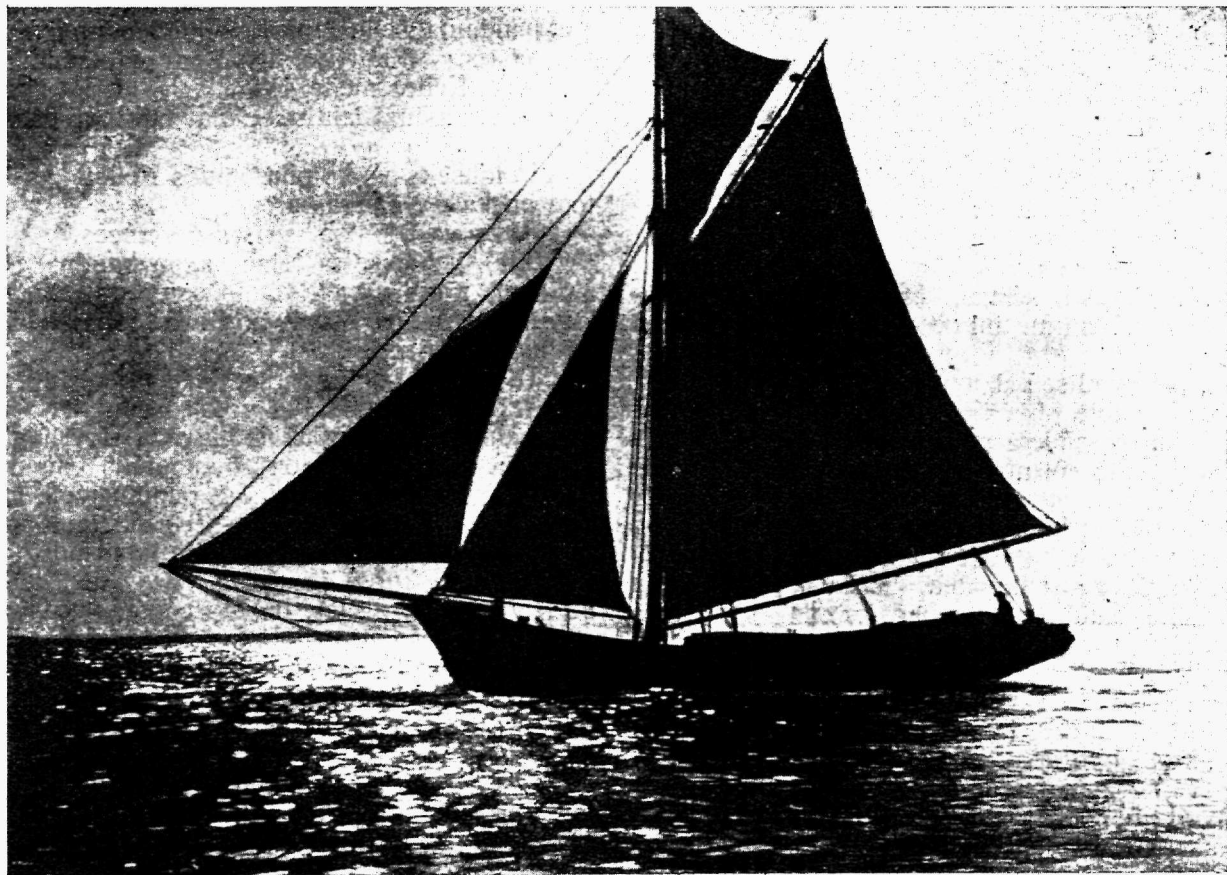
Krag oli kartnud katastroofi, need silmad kuulusid aga elusale inimesele, nii et ta rahustus.

„Miks ei teinud teie ust lahti?“ küsis Krag. Keller ei vastanud.

„Miks te ei vastanud, kui ma hüüdsin? Ma karjusin ju nii kõvasti, et isegi kurt oleks pidanud kuulma.“

Keller ei vastanud ikka veel.

„Aha,“ pomises Krag, astus voodi ääre ja

See ja järgmised 3 pilti on Eesti fotoklubi 5. võistluse tööde näituselt.

Kõik 4 diploomi väikese kuldauraha peale saanud.

„Merele“ (broomõli). Th. Pielbaum (Saksa fotoklubi).

tõmbas rätiku tagasi. Seal lamas Keller, käsis ja jalust seotud, topp suus. Krag vabastas ta topist ja kuna ta köidikute löikamisega ametis oli, kuulis ta, kuidas Keller oma viha vandumisega lahutas. Vaevalt oli ta vaba, kui akna juure tõttas ja jätkas oma kirumist. Ta näis end pööravat nägematute olevuste poole, kes hõljusid katuse kohal taeva ja maa vahel.

„Kas olete varsti valmis?“ küsis Krag.

„Jah, nüüd olen valmis.“ vastas Keller ja hingas sügavalt.

Ta vahitis vihaselt hommikupilvitust ja kergendas end hotelli suhtes sarnaste soolaste sõnadega, mis lihatombule ei näinud meeldivat.

Vahepeal rahustas Krag oma sõpra nii hästi kui võis, saatis kelnerid minema ja jättis ainult peremehe. Kragis oli tekkinud paksu mehe vastu kindel usaldus.

„Ma olin vaevalt kümme minutit ära,“ ütles Krag Kellerile, „pikk aeg see ju pole, ent siiski on teil õnnestanud selle aja sees midagi läbi elada. Sarnast õnne juhtub minul harva.“

Ta näitas surnu peale.

„Kas ehk see teile ootamatult kallale on tunginud?“

„See on täitsa surnud,“ vastas Keller.

„Kes võis see olla? Kuulsin ju ise, et ukse lukku keerasite, kui ma lahkusin.“

„Kuradi päralt, see'p see õnnetus oligi. Kelmid olid siin sees ja mina ei saanud välja.“

„Kus nad endid peitsid?“ küsis Krag.

Keller liukkas eesriide kõrvale. Eesriide varjas ukse, mis viis kõrvaltuppa, uks aga latus nii sügaval seinas, et selle ja paksu eesriide vahel mitme inimese jaoks vabalt ruumi leidus.

„See sündis, kui ust lukutasin, kohe pärast seda, kui teie olite ära läinud,“ seletas Keller, „ja mina eesriidele selja keerasin. Äkki tundsin tugevaid sõrmi ennast kinni hoidvat. Teie teate ju, kui ruttu sarnane asi läheb, Krag, ja minuti pärast lamasin kinniseotult voodis, topp suus, võimetu liigutama või karjuma. Ma pidin ilusti vagusi lamama, nagu laps hällis ja vaatama, kuidas mõlemad kelmid siin toas nuuskisid.“

„Tähendab, neid oli kaks,“ ütles Krag, „ja üks neist oli merimees, üks ole?“

Keller vaatas talle hämmastunult otsa.

„Kas olete neid näinud?“ küsis ta.

„Ei,“ vastas Krag, „aga ainult merimehed võivad nõori sarnasel kombel siduda. Ma tunnen seda sõlme. Nüüd aga seletage mulle, kuidas on see võimalik, et viibite praegu toas number 66, kuna jätsin teid number 333?“

„See on number 333,“ vastas Keller.

„Ei,“ ütles Krag ja näitas talle numbrit ukse kohal.

Kelleri imestus oli peaaegu koomiline.

„Ma pole sekunditki mõistusetu olnud,“ ütles ta, „ma ei oska seda enesele seletada.“

„Hetke eest arvasin mina ka, et see on seletamatu,“ vastas Krag ja näitas kuningapere pilti seinal. „Alles see pilt tõi mind jälgile. Sarnane pilt ripub igas toas, üks ole tõsi,“ küsis ta peremehelt.

„Jah,“ vastas peremees, „suuremalt osalt.“

„Ja peale selle on kõrvaltuba täpselt samuti möbleeritud. Niipea kui ma selle leiduse tegin, sai mulle selgeks, et olime eksinud tubade numbrites. Numbrid olid vahetatud, kui ma all kohvikus viibisin.“

„Võimatu,“ norskas peremees, „see tuba on number 66 ja on alati olnud number 66, ja see tuba, kus meie esiti olime, on number 333. Ma ju tunnen ometi ise oma hotelli.“

„Väga õige. Aga nagu teie ise teate, on numbrisildid väljas uste küljes liikuvad ja neid võib vahetada. Ma ei mõista, mispärast väene mees seal tapeti; et tundmatud roimarid aga tapmist olid ette kavatsenud, see on kindel, ja nad on otsustanud, et kuritegu peab toime pandama selles toas, see tähendab number 66-as. Miks see just siin pidi sündima, võib ehk Keller meile seletada.“

Keller astus lahtise akna juure ja vaatas välja.

„Põhjuseks võiks olla,“ ütles Keller, „et sel toal on kaks väljakäiku.“

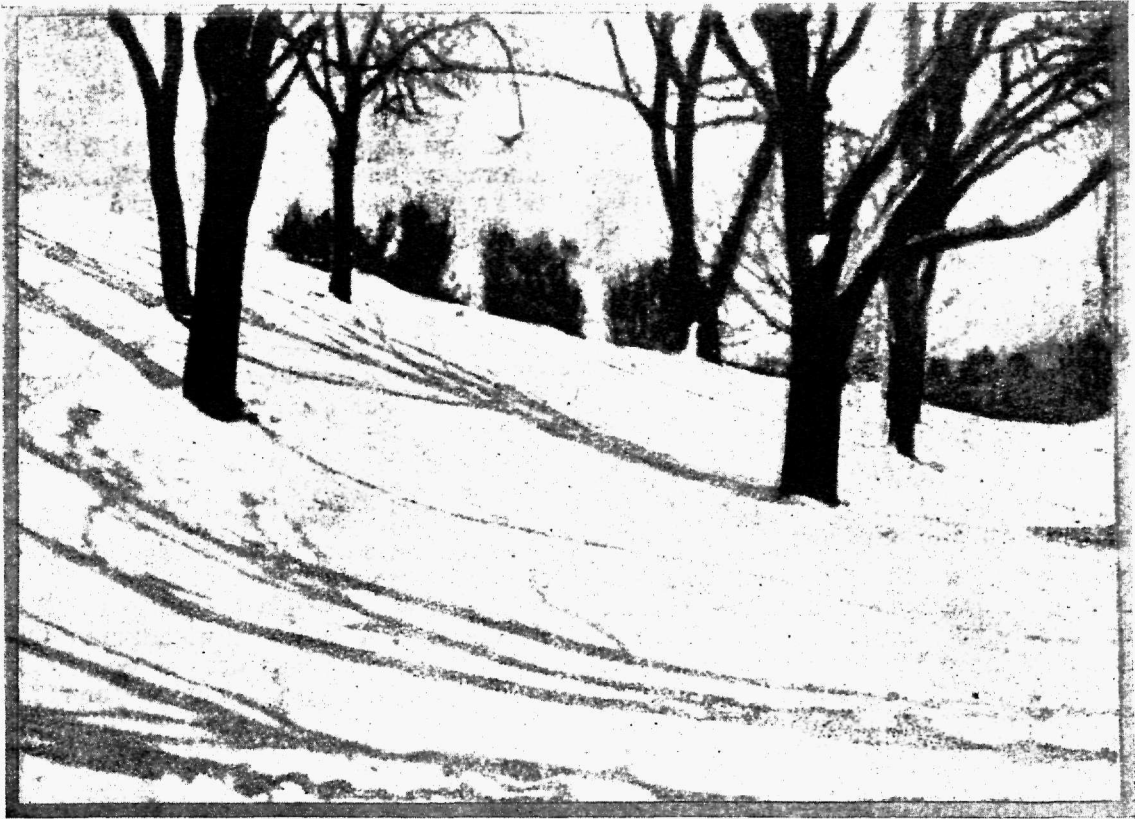
„Kaks väljakäiku,“ urises peremees.

„Jah, üks ukse ja teine akna kaudu. Siin akna all ripub nimelt raudpäästeredel, mis on kinnitatud müüri külge ja samas sihis kuulsin kaduvat roimare.“

„Hüva,“ tähendas Krag, „see on väga vastuvõetav seletus. Nüüd võib juhtumist kergelt seletada. Mõrtsukad on oma ohvri tahtnud siia meelitada ja on number 66 number 333-ga ümber vahetanud, kui õnnetu meie juures viibis. Selle peale on mees eksiteele sattunud, seda võib ju kergesti siin labürindis, ja kuritöö oligi korda saadetud. Kui meie siin sees viibisime, Keller, on mõrtsukad juba eesriide taga seisnud, meie kõnet kuulnud ja välja tulnud, kui mina toast lahkusin. Pärast seda kui nad teilt olid sõjariista võtnud, vahetasid nad numbrid jälle tagasi. Selles seisab kogu see eksitus.“

„Nii on see tõesti olnud,“ ütles Keller, „ma mäletan, et üks roimaritest avas ukse ja toimeatas midagi seal kallal. Kohe pärast seda, kui ta ukse jälle oli kinni keeranud, kuulsin teie samme koridoris, Krag, väga rõõmustav mõte, üks ole?“

„Haruldane,“ vastas Krag, „kuna meie kõrvaltoas viibisime ja aega raiskasime oletus-

Varjud lumel (broomõli). Joh. Mülber (Eesti fotoklubi).

teks, miks see tühi on, viibisid mõrtsukad siin selles toas. Miks ei põgenenud nad kohe läbi akna?"

„Sest et nad esiteks tahtsid kätte saada tapetu kirje, tema kirjavalhetust või kirjutust, nagu ta ise nimetas.“

„Kirje, mis pidid osutama, et ta see oli, kelleks ta ennast nimetas, nimelt abt Montrose.“

„See pole abt Montrose,“ sisises peremees, „see on hull professor.“

„Nad võtsid siis ka ühes kõik, mis nad taskutest leidsid,“ jätkas Keller peremehe märkusest end eksitada laskmata. „Kaua aega aga otsisid nad paberitükki, ma arvan, see oli kviiitung, mille teie surnult ära võtsite.“

„Ja mis politsei arhiivist peab varastatud olema,“ ütles Krag, „ja mis praegu on minu taskus.“

„Jah. Kui nad aga seda ei leidnud ja kuulsid, et teie koridoris minu nime hüüdsite, jätsid nad otsimise ja ruttasid minema. Oh, teie võite arvata, Krag, kui lõbus oli kuulda teid väljas hüüdvat ja lamada siin jõuetult, topp suus.“

„Meie peame tapetu ära viima,“ ütles Krag, „ma kutsun kordnikud. Haruldane on selles

asjas, Keller, et ikka rohkem saladusi üles kerkitab, mida rohkem meie neisse süveneme. On, nagu kasvaks iga raiutud pea asemele nii ja nii palju uusi.

Mitte vähem kui kaheksale küsimisele tuleb vastust anda.

1. Kus on abt Montrose?
2. Surnud või elus?
3. Kuidas on see mees saanud abt Montrose paberite omanikuks?
4. Miks on ta tapetud?
5. Kes on ta tapnud?
6. Kus on mõrtsukad?
7. Kas on need mõrtsukad samad, kes abt Montrose röövinud ja tapnud?
8. Miks on see mees end nimetanud abt Montroseks?“

„Mis puutub number 5,“ vastas Keller, „siis võin mina ehk selle kohta seletust anda. Üks kurjategijaist oli karvase, toore näoga. Kohe, kui ma teda nägin, pidin mõtlema teie muinasjutu-luuletaja H. C. Anderseni peale.“

„Aha, merimees, kadunud madrus. — Siin on meil jällegi ühendust abti raamatukogus olnud draamaga.“

„Ja mis puutub küsimisse number 6,“ jätkas

Keller aknale näidates, „siis teame igatahes, et roimare hotellis enam pole.“

Krag astus akna juure. See viis pimedasse kitsasse õue. Ta vaatas küsivalt peremehe otsa.

„Nad peavad läbi kahe õue minema, enne kui tänavale jõuavad,“ seletas see, „selles linnaosas on ju kõik segi paisatud. Ja, jah, läbi kahe õue, alles siis jõuavad nad tänavale.“

„Missugusele tänavale?“ küsis Krag.

„Husaariteele,“ vastas peremees.

„Tänav, kus Arnold Singer elab,“ ütles Krag mõttes.

„Jällegi see nimi.“

XVI.

Aiavilja-müüjanna.

Asbjörn Krag veendus ikka rohkem ja rohkem, et „Kuld Paabulinna“ peremees oli ainult algupärane suurlinna kuju, kellel nähtavasti polnud mingit tegemist jubeda sündmusega. Ometi olid peremehel nii lähedad suhted mitme draama peategelasega, et salapolitseinik otsustas teda silmas pidada. Seepärast käskis ta

peremeest järgmisel hommikul salapolitseisse tulla. Peremees sõimas tasakesi politseid, kes oma nina oli toppinud tema ärisse ja vandus valjusti hullu professori, kuna ta tagasi keeras oma võrdlematusse joomatuppa kus politseiametnikud kõigil ustel vahti pidasid. Krag saatis ka mõlemad kelnerid minema.

Kui Krag ja Keller olid surnuga üksi jäänud, vaatles Keller vaikides tapetu nägu. Siis ütles ta:

„Ma ei mõista, kuidas võisime seda meest pidada väljapaistvaks preestriks. Vaadake ainult selle õnnetu näojooni, kas nad ei väljenda langenud joodiku pilti? Miks pidi ta surmata?“

„Ta oli joodik,“ ütles Krag, „käis ringi ja paterdas lollusi. Sest on ehk seletuseks küllalt. Põhmeluse mõju all oli ta lobisev ja teistele inimestele ei näinud see meeldivat, et see lobiseja vabalt ümber hulkus. Ehk teadis ta liig palju, ja kindlasti teadis ta liig palju. Seepärast pidi ta eest koristatama. Oleksime teda veel tunni oma juures pidanud, ehk oleks ta meile mõistatuse lahenduse annud. Kuna meie temaga oma toas rumalusi lobisime, hulkusid roimarid juba meie lä-

Lambakari (broomõli) M. Hornbruch. (Saksa fotoklubi).

heduses. Võib olla, kuulasid nad meie kõnet; jube mõte. Nad nägid kindlasti, et nende julgeolek on hädaohus, niikaua kui hea professor vabalt ringi käis ja jooanud olekus kõik välja lobises. Nad otsustasid teda teelt koristada ja viisid oma kavatsuse täide nii ruttu ja kavalalt, nagu ma harva midagi sarnast olen läbi elanud. Et nad aga nii palju kaalule panid, veenab mind ikka jälle, et ses haruldases loos peitub sügav kurbmäng. Kardan, armas sõber, et abt Montrose enam elus pole.“

„Olen kindlasti veendunud, et ta on surnud,“ vastas Keller, „ainult ma ei mõista, miks need kardetavad mõrtsukad just abt Montrose oma ohvriks olid valinud. Kui kurjategijad saagile lähevad eeldusega, et tuleb inimesi teelt koristada, siis arvestavad nad harilikult suuremate summadega kui see, mida abt Montrose juurest võisid odada.“

„Võib olla,“ tähendas Krag, „et kuritegu on kasvanud, nagu lumepall veeremisel. Alguses olid nad kavatsenud ehk harilikku öist sissemurdu abti eluruumidesse, kuna nad teadsid, et koguduse raha, mõni tuhat krooni, tema rahakapis seisis. Selle juures aga üllatas neid abt, ja et endid päästa, pidid nad tema teelt koristama. Selle järele pidid nad kahjutuks tegema hullu professori, kelle poolt neid hädaoht ähvardas, et nad oma jooonu lobisemisega välja annab.“

Keller naeris.

„See kõlab ju üsna loogiliselt,“ ütles ta, „on aga ainult näilik. Teie seletus lonkab. Miks ei löönud roimarid abti surnuks? Miks vedasid nad ta kaasa? Või oleks mõeldav sarnane lugu, et ta elab ja nagu ahv üle kõrge aiavõre on roninud? Roimarite seltsis? Ja kuidas tulevad sarnased kavalad kurjategijad, nagu need näikse olevat, sellele, et sarnast armetut lolli, nagu hull professor, oma kaassüüdlaseks teha?“

„Mõistatus,“ vastas Krag. Kuna ta surnut veel uurivalt silmitses, lisas ta:

„See mees oleks meile peaaegu mõistatuse lahendanud. Surm on teda selles takistanud. Siiski usun, et tema saatuse meid aitab. Ta elab siin ligidalt aiavilja-müüjanna Grossmanni juures, nagu Rudolf mulle ütles. Aiaviljakauplused suletakse täna, laupäeva õhtul, hilja, meie leiame proua Grossmanni kindlasti veel kohal. Kui meie midagi lähemat kuuleme selle kummalise mehe elust, siis saame kindlasti lähemaid teateid ka draama kohta, milles tema kaasa mänginud.“

Seal kõlasid sammud koridoris ja üks politseiametnik tuli sisse ning teatas, rahvas all kohvikus olevat vihane, et teda kinni peetakse. Ta palus juhatust, mida teha.

Vana õu (broomõli). Joh. Mülber. (Eesti fotoklubi).

„Mis peame nende inimestega tegema?“ küsis Keller. „Neid kõiki vangistada meie ju ei või, selleks pole mingit õigust.“

Ta näitas aknale ja jätkas:

„Mõrtsukad, ainukesed isikud, kes meid huvitavad, on seda teed juba plehku pannud.“

„Ja on nüüd juba teisel pool mägesid,“ lisas Krag. „Avage ukсед, kordnik, ja andke inimestele kohvikus vabadus. Igaüks võib minna, kuhu tahab.“

„Vast ehk peremees,“ arvas Keller küsivalt. Krag aga vastas:

„Sarnase kehalaiusega mees ei põgene kuhugi.“

Peale seda, kui ta kordnikule veel juhtmäärusi oli annud surnu suhtes, lahkus ta ühes Kelliga toast.

All kohvikus võtsid nad Rudolfi kaasa, et ta neile teed näitaks aiavilja-müüjanna Grossmanni juure. Joomaseltskond näis täiesti koost lagunemas olevat. Daamid seisis hirmunult joogilaua taga hunnikus, hommikpilvitus istus liikumatult oma hiilgava aparaadi ees ja vandus: oli kardetav minna tema lähedusse. Ja kogu see kirju juutide, hiinlaste, maduinimeste, õhukuningannade ja lõvitaltsutajate parv askeldas läbiseigi, kuuldi vandumisi ja söimuseid igas keeles. Keset segadust aga seisis kaks hiiglakordnikku liikumatult. Siis tuli käsk avada ukсед ja, et rõhutada käsku, avati need pärani. Hapukas, külm kevadõhk voolas tuppa ja pani neiud värisema. Nad hakkasid aevastama ja ronisid taburettidele. Väljas videvikus nähti teerajal kahvatuid, päransilmiil yahtivaid uudishimulisi inimnägusid. Tuul

krandis hookaupa mitmekesist, värsket kára kinnisesse, lämmatavasse kohvikusse... Nüüd aga nähti midagi kummalist, sest hetkel, kus tee lahti tehti, ei soovinud keegi vabatahtlikult välja minna. Ainult paar vanemat untsakat, kes vahvalt olid sisse tulnud, lipsasid aralt välja. Seal hüüdis hommikpilvitus:

„Uksed kinni!“

Uksed suleti.

Kuldketiga noorherra võttis jälle istet taburetil oma jumaldatu ees. Külalised kogusid laudade ümber, sest kõik tundsid tarvidust koos viibida ja sündmusest rääkida... Krag ja Keller aga olid vahepeal kelner Rudolfi juhatusel aiavilja-müüjanna juure jõudnud, kes parajasti tahtis oma poodi kinni panna.

Proua Grossmann oli kehakas, iseteadev emand, üks säärane, nagu neid suuremalt jaolt aiaviljakauplustes leidub, kus nad poelaua taga seisavad, nagu vana palju kogenenud sõdur, rätik üle rinna ristamisi sõlmitud. Ülemisel huulel kasvas tal väike mokahaeb ja käed olid punased, nagu valminud tomaadid. Ta silmitses mõlemaid politseiametnikke rahuliku uudishimuga, Rudolfi aga, keda ta nähtavasti tundis, teatava umbusaldusega.

Rudolf seletas talle, et herrad teda vaatama tulnud hullu professori asjus.

„Ta elab ju teie juures, proua Grossmann?“

„Jah,“ vastas see ettevaatlikult.

„Herrad on politseist,“ seletas Rudolf.

„Mis te ütlete,“ vastas proua Grossmann.

Äkki pööras ta oma vihased silmad Rudolfi peale ja hüüdis:

„Käige minema, vilets nadikael. Ma tahan politseiga üksi rääkida.“

Rudolf kadus kiirelt. Kui mõlemad politseiametnikud olid prouaga üksi jäänud, ütles Krag:

„See ei näi teid iseäralikult imestavat, et politsei teid üles otsib hullu professori suhtes.“

„Ei,“ vastas see.

„Kui kaua on ta teie juures elanud?“

„Kaks aastat. Alguses küsisin ma alati endalt: kas politsei varsti ei tule? Aga politsei ei tulnud. Sest ajast olen lakanud seda endalt

küsimast. Ja nüüd on siis politsei siin. Aga mind ei imesta see sugugi.“

Ta haaras võtmekimbu, mis rippus roostetanud keti otsas ta keha küljes.

„Ma ei usu, et ta kodus on,“ ütles ta.

„Teda pole kodus,“ vastas Krag. „Aga me tahaksime heameelega tema tuba näha.“

Proua Grossmann tõstis poelauas ühe klapi üles ja salapolitseinikud astusid lähemale. Esiteks tuikus ta poeukse juure ja lukustas selle. Siis viis ta mõlemad salapolitseinikud, ise ees sammudes, koliseva võtmekimbuga tomat-punases rusikas, läbi poetaguse ruumi, mis oli täis kotte ja kaste ja kõiksugu puu- ja aiavilja. Õhk oli paks ja kibe. Sellest ruumist viis üks tumedasse käiku. Kare niiskus oli läbi müüride tunginud. Ka pimedas käigus lehkis kartulite, kapsaste ja muu aiavilja järele, ja see lehk saatis neid treppi mööda üles, kuni selle asemele tekkis teine, kirjeldamatu lehk, mis hoovab välja vanadest majadest, niisketest müüridest ja mädanenud puudest. Trepp oli kitsas ja nagises hädalikult kehaka proua raskuse all. Ei võinud kättki silme ees näha, aiaviljamüüjanna aga läks vilunud kindlusega läbi pimeduse ja salapolitseinikud järgisid talle.

Viimaks jäi ta ühel astmel seisma ja pistis võtme ukseesse.

Kogu aja polnud ta sõnagi lausunud, nüüd aga küsis:

„Kas ta on vangis?“

„Ei,“ vastas Krag. „Ta on surnud.“

Hetkeks viibis võtmekimp vaikselt tema käes. Ka väljast ei tulnud ühtki häält, pimedus ümbritses neid tihedalt ja rusuvalt. Ait aga tungis kare, imev tuuletõmbus mööda kitsast treppi nende juure üles.

Emand keerask võtme ringi ja kolm inimest astusid ruumi, mis ka oli pime, ainult ühes kohas paistis akna nelinurk, mis polnud suurem kui haua kivitahvel.

Keller hingas sügavalt.

„Milline lõhn!“ hüüdis ta hämmastunult. „Lilled...“

„Värsked lilled,“ ütles Krag, „just nagu surnuaial. Tooge tuld.“ (Järgneb.)

KEELEVEAD JA VASTUOKSUSED.

JOH. AAVIK.

II osa.

Keeleuuendusest tekkivad vead ja keelelised vastuoksused.

See kõlab paradoksina või ebadiplomaatlikkusest nende ridade kirjutaja poolt, kuid

ometi tuleb seda tunnustada ja ytelda. Sest tõepoolest on ilmund terve eriline liik vigu, mille põhjuseks on, imelik kyll, keeleuuendus. Nende all tuleb mõista niisuguseid vigu, mis on tekkivad valesti arusaadud keeleuuendusest, või mingi uuenduse liialdusest või valekohal

tarvitamisest. Niisugusel korral tekib ka see nähtus, mida nimetan keeleliseks vastuoksuseks. See seisab ses, et tarvitatakse mingit keelevormi, kus see on uuendus, seega niisugune, mis harilikus, „ametlikus“ keeles võiks ka ära jääda, seejuures aga, samal alal, jäetakse see vorm tarvitamata, sääl kus see mingi uuendus ei oleks, vaid lihtsalt õigem vorm.

Uuendustes valitseb teatav astmestik, hierarhia: yhede tunduvad suuremana, julgemana, järsemana või ka vähem tarvilisena, teised kergemini võimalikuna ja lubatavana või tarvilisimana. Teeb ebaloogilise, veidra mulje ja mõjub keelelise vastuoksusena, kui keegi tarvitab mingit julgemat või vähem tarvilist uuendust, samal ajal kui tarvitamata jätab lubatavana ja tarvilisema. See on sama, kui keegi esineb frakis ja valge shlipsiga ning monokliga, aga jalas on tal vanad kulunud pyksid ja säärsaapad.

Paneme tähele mõningaid seesuguseid vastuoksusi, mida meil yldiselt tehakse.

Kõigepäält see, mida võiks nimetada *tu-ta* vastuoksuseks. See seisab ses, et yhelt poolt tarvitatakse uuenduslikult *-tu* lõppu, näit. *„seletamatu* nähtus, *tähtsusetud* asjaolud‘ jne., aga teiselt poolt *võimata* ja ikka ning alati ainult *võimata!* See *võimata* on hirmus! Just vastuoksus: pigem võiks olla *„seletamata* nähtus, *tähtsusetu* asjaolud‘, aga tingimata peab olema *võimatu*. Sest *võimatu* pole mingi uuendus, vaid vana harilik rahvakeelne vorm. Seega vana harilikku rahvakeele vormi ei tarviteta, aga tykitakse tarvitama uuendust, mis polegi igakord nii tarviline ja ilus, vähemalt mina isiklikult ytlen meelsamini *„seletamata* nähtused, igatahes aga *tähtsusetu** asjaolud‘, jättes niisugusel korral selle *-ta* muutmata, sest *-tud* (eriti *„tähtsusetud* asjad, *lootusetud* seisukorrad‘ jne.) tundub kohmakana. Ja mõtelda, et *võimata* kirjutavad meil ka mitmed (ytleksin, peaaegu kõik) kirjanikud! Ma ei ytleks midagi, kui nad kirjutaksid ka *„seletamata* nähtused, *tänamata* loomad, *tähtsusetu* asjad‘ jne., aga et nad neis kirjutavad *-tu***), siis, *võimata* neil on ebaloogiline, on vastuoksus, on jame viga.

Teine seesugune vastuoksus ilmub *i*-mitmuse tarvitamises. Siingi tarvitatakse — ja ka sageli paremate kirjanikkude ning uuenduse poole-

*) Veel parem *„ebatähtsad* asjaolud‘. Yldse tuleks mõnd eitavat mõistet parem väljendada *eba-* kui *-ta* ja *-tu* abil, nimelt *selgusetu*, *tähtsusetu*, *kindlusetu* asemel pigemini *ebaselge*, *ebatähtis*, *ebakindel*.

**) Mõned lähevad selles *-tu* õhinas nii kaugele, et arvavad, et ka *-tu* võib *-ta* kombel muutmata jääda ja kirjutavad siis: see on *paratamatu* nii‘ või *„seletamatu* asjad‘. Ainult *-ta* võib muutmata jääda, *-tu* aga peab muutuma, järelikult: see on *paratamatult* nii; *seletamatult* asjad‘.

Abessiinia vallitseja Ras Taffhari Pariisis.

Ees palja peaga Abessiinia vallitseja, paremal pool Prantsuse president Millerand.

hoidjate poolt — *i*-mitmust just niisuguseist sõnust, kus see nii väga tarviline polekski kõlalises suhtes (sest just keele kõlavuse parandamiseks ongi soovitet *i*-mitmuse), näit. *osis*, *kohil*, *laulest* jne., sest siin võiksid väga hästi ka *d* mitmused olla: *osades*, *kohtadel*, *lauludest* jne. Teiselt poolt aga kirjutavad samad autorid *sygavates mõtetes*, *vanematele liikmetele*, *rasketest ettevõtetest*, *riikastel aastatel* jne., kuna nimelt siin oleksid äärmiselt soovitavad *i*-mitmused: *„sygavais* mõtteis, *vanemaile* liikmetele, *raskeist* ettevõttest, *rikkail* aastail‘, sest diftongid (ei, ai, ui) kõrvaldavad kareda *t*, mis just inetuse tekitab mitmuse lõppudes *-ates*, *-etes*, *-ites*, *-utes* jne. Sellega võrreldes nii-nimetet pehme *-d*-ga vormid pole nii inetumad (*osades*, *kohtadel* jne.). Ka *i*-mitmused, niisugused kui *korraldusis*, *inimesile* pole igakord nii hädatarvilised. Hääd ja soovitavad *i*-mitmused, kuigi mitte diftongilised, on siiski *õnnelikele*, *kirjanikele* (pro *õnnelikkudele*, *kirjanikkudele*), sest et nad muidu pikki vorme lyhendavad. Yldse aga on soovitav tarvitada just diftongilisi (*-ai*, *-ei*, *-ui*) *i*-mitmuse. Kes tarvitab yksikvokaalseid (*osil*, *kohil*), aga seejuures kirjutab *mõtetes*, teeb keelelise vastuoksuse. See peaks kymme kord suuremal põhjusel kirjutama *mõtteis*.

Kõiki peenusi ja reegleid i- mitmuse tarvitamises siin esitada viiks liig pikale. Siin peaks igayhe oma keeletunne ja terve mõistus igakord ise võima otsustada, kas i- mitmus on kohane ja tarviline või on ta seda vähem.

Mõned tarvitavad ka lyhemat mitmuse genetiivi, mis õigupoolest on vähe otstarbekohane, sest enamasti on see homonym lyhema mitmuse partitiiviga, näit. *pilte* (see on piltide) hinnad, laevastikke (laevastikkude) suurus. Kus aga lyhemat genetiivi tingimata tuleks tarvitada, on sõnast *kõik* — *kõigi*: *„kõigi asjade“* (mitte kõikide asjade). Siin aga see lyhem genetiiv unustetakse ja tarvitatakse enamasti alati *kõikide*. Vastuoksus peab olema! Edasi, väikese vastuoksuse võib leida ka -uma- lõpuliste verbide alal, mille rohke tarvituselevõtt on ka üks keeleuueenduse nähtus ja teenus (avalduma, seletuma, haavuma jne.). Yhelt

poolt kiputakse nyid selles liiale minema, nimelt sõnades *kestub*, *kostub*, *vältub*, sest neis on -u- täitsa tarbetu, seepärast et a ise on juba intransitiivse tähendusega: *kestab*, *kostab*, *vältab*. Ytelda *kestub* on niisama tarbetu ja veider kui ytelda *„ta tõusub“* pro tõuseb. Yldse ärgu tarvitagu ilmaaegu -uma, kus ilma selleta sõna intransitiivne tähendus on olemas. — Teiselt poolt aga ei taibata tarvitada seda -uma't yhes juhtumuses, kus see just oleks kohane ja ilus, nimelt ytlusis niisuguseis kui *„tunduv puudus“*, — see pahe sai väga *tunduvaks*. Sest siin kirjutetakse ikka ja alati *tuntav* puudus, sai *tuntavaks*. Selle puhul tähendetagu veel, et ka soomlased, kelle keeletunne ja maitse yldse peenem, siin tarvitavad *tunduv* (soome keeles *tuntuva*). *Tuntav* aga on keeleline vastuoksus selle kirjutuses, kes muidu liiale läheb -uma- lõpu tarvitamises.

(Järgneb.)

KUPERJANOVI PARTISAANIDEGA VAENUVÄLJAL.

ISIKLIKUD MÄLESTUSED VABADUSSÕJAST.

H. NORMANN.

20. jaanuaril, 1919. a.

Olin kindlale otsusele jõudnud: täna astun Kuperjanovi väesalka. Et seda mõtet teostada, palusin ühelt oma kaasvõitlejalt-partisaanilt soovitus, kes minuga otsekohe Kuperjanovi partisaanide salga staabi ruumidesse sammus. Siin, suure laua taga, olid aset võtnud virgad kirjutajad, kes pead tõstmata töötasid. Seinä ääres lamas sohval kuus-seitse suitsetajat sõdurit.

„Kas ülemleitnant Kuperjanov on siin?“ küsis minu kaasvõitleja-partisaan ühelt kirjutajalt. „Jah.“

Sohvalt tõusis üles sissevajunud paletega, kuid raudset tahet väljendava vaatega pikk mees sõduri sinelis, müts kuklas, mõök küljel. See oli partisaanide ülem.

„Ah, teie!“ ütles tema, minu kaasvõitleja poole pöördes ja temale kätt ulatades. Mind esitleti. Meie surusime teineteise kätt.

„Kas teil veel mehi tarvis on?“ küsis minu kaasvõitleja.

„Jah, ma võin veel võtta.“

„Siis siin üks ustav mees!“

„Teie vastutate tema eest?“

„Vastutan.“

Kuperjanov võttis minu palvekirja vastu ja kirjutas oma käega otsuse: „Vastu võtta. K.“ Veel kord surusime teineteise kätt ja lahkusime staabist.

Nii siis, olin partisaan, samm oli astunud,

mulle tulid Caesari sõnad meele: „Alea iacta est.“

23. jaanuaril, 1919.

Ilmusin täna ambulantsi, kuid haigeid polnud näha. Sanitaarid pakkisid sidumismaterjali, rohte.

„Seadke oma asjad korda ja olge valmis, täna sõidame läinile,“ pööris minu poole salga vanem arst.

Ruttasin minema... Kui mõne tunni pärast tagasi tulin, oli kõik juba korraldatud. Iga minut oodati liikumise käsku, kuid käsk ei tulnud...

24. jaanuaril, 1919.

Oleme paari ohvitseriga Tartu maha jäänud, sest eile õhtul oli siiski käsk tulnud ja meie salk minema läinud. Homme sõidame järele.

25. jaanuaril, 1919.

Rong ruttab Elva poole. Ta koosseis pole suur: vedur ja kolm kaubavagunit, kuid viimased on rahvast nagu kiilunud täis. Väike raudahi annab võimalust käsi soendada. Suitsu peale ei panda rõhku, ehk küll juba raske hiingata. Ühes meiega sõidavad Elva ka paar daami, et „Ühistöö“ poolt seal toitluspunkti avada.

Rong peatus, olime päralt jõudnud. Saime kohe jaama juurest küüditamehe ja algas sõit Uderna poole. Tee oli kolepaha, mitte kusagil

lumekübemekest, ainult kaugel põldudel ja metsade ääres paistis valge lumevöö. Pidime küüdimehe, tema suureks rõõmuks, koju laskma ja jala kõndima.

Lõppude lõpuks jõudsimme siiski Kõo mõisa, kuid meie staap oli nagu maa alla kadunud. Räägiti, et ümbruskonnas olevat lahing olnud ja punased põgenenud. Mõisa rentnik võttis meid lahkesti vastu, palus lõunasöögist osa võtta ja siis läks sõit (Kõost saime hobuse) jälle edasi.

Jõudsimme Kongotasse. Suure elumaja ees auras supikatel. Kõrgel pakul lõikas kokk rahulikult liha tükkideks. Meie salk oli juba edasi liikunud. Sõitsime Teedla, vahetasime kiirelt hobused, lootes Rõngus staabile järele jõuda. Kuid ka need lootused läksid nurja. Saime ainult teada, et Rõngu all olevat suur lahing olnud, kus punased täiesti lüüa saanud ja et meie väed juba Puka mõisale liginevad.

Rõngu seltsimajas oli suur rõõm, aga läbielatud ärevus polnud veel kadunud: seda tundi igaüks instinktiivselt. Sõitsime edasi. Oli juba pimedaks läinud. Peale valgete põldude polnud midagi näha, ainult siin ja seal mustendasid metsad.

„Poisid, laske sõita,“ kuuldusid hüüded meie „plaani“ pealt, „muidu võtavad Valga enne ära, kui meie pärale jõuame.“

Lõigati suur kepp hobustele piitsaks; tahtis ju igaüks rutem Pukka jõuda. Hakkas juba külm, jalad olid vankris istumisest kangeks jäänud, ka uni andis ennast tunda. Tee läks nüüd läbi metsade. Seati püssid laskevalmis, sest võis ju enamlasti olla metsa maha jäänud. Kuid rahulikult jõudsimme Puka mõisa. Herrastemajas õlgedel lamasid väsinud sõdurid, ainult Kuperjanovi juures põles veel tuli. Ta istus laua juures ja kirjutas. Soovisime temale õnne suurte võitude puhul, ja siis võttis mustal põrandal ka meid unejumal oma hõlma.

26. jaanuar, Pukas.

Tuli teade, et meie soomusrongid juba Puka jaamast välja sõitnud. Homme liigume vist ka meie edasi, et soomusrongimeestega ühes töötada. Ja ongi hea — saame rutem Valka. Sagedasti on suurttükimürinat ja püssipauke kuulda. Kui imelik see kõik on! Ei tahaks nagu uskuda, et mina sõjaväljal viibin. Täna sidusin esimese haavatu: hobune oli sõduri jalga vigastanud.

27. jaanuaril, Laatre vallamajas,
Sangaste lähedal.

Puka on meil juba vaatepiirilt kadunud. Meie lahkusime sealt täna koidu ajal, lahkusime mõttega, et mitte iialgi taganeda, vaid

jätkata meie joovastavat sõjakäiku. Oli veel päris pime, kui meie salk end üles hakkas seadma. Kuuldusid üksikud komandosõnad, ja kogu see sõdurite elav mass hakkas liikuma. Väljaastumiskäsk oli juba päev enne seda saadud ja kella 6 hommikul pidid kõik valmis olema. Aga kui ma ei eksi, astusime teele juba varem. Meie ambulants jäi ennast veel korraldama. Mina astusin herrastemaja rõdule. Hakkas juba valgeks minema, kuid metsad oma kauguses puhkasid veel talvises hommiku

Jul. Kuperjanov.

Sünd. 29. sept. 1894. Surn. 2. veebr. 1919.

poolvidevikus. Korruga kostsid püssipaugud. Need olid meie partisaanid, kes punastega olid kokku puutunud. Kuulide pragin läks ikka elavamaks ja elavamaks... kuid seal vaikus kõik, ja siis oli ainult kaugel, kaugel veel üksikuid pauke kuulda.

Teele, mis herrastemaja juure viis, ilmus üksik ratsanik. „Ambulants edasi!“ karjus ta kaugelt ja ratsutas tagasi. Sõitsime kohe välja. Kaugel hakkasid mürtsuma suurttükid: seal hävitasid vaenlasi meie patareid ja soomusrongid. Oli võimatu külm. Kõva tuul puhus üdini läbi ja polnudki veel 10 minutit mööda läinud, kui meie juba nagu haavalehed värisime. Keerasime lähemasse tallu.

Suure vaevaga leidsime elanikke kusagilt keldrist, kuhu nad varju olid läinud. Kuulda saades, et hädaoht juba möödas, võtsid nad meid hästi vastu, pakkusid kuuma teed ja seletasid, et kõrval onnis haavatud punane lamavat. Läksime vaatama: põrandal, mustadel õlgedel, seljaga meie poole, lamas keskealine mees Vene mundris. Jalg oli kinni seotud, käest tilkus verd. Otsisime taskud läbi, kuid ei leidnud midagi.

Üks sõduritest tahtis teda ümber siduda, kuid teine ütles: „Meil on omale sidumismaterjaali tarvis, mis temast raisata!“ Peale selle ilmus kaks ratsanikku meie sidekomandost. Neile andsime haavatu üle... Siis sõitsime edasi. Siin ja seal tee ääres lamasid punaste surnukehad...

Ja korruga teatatakse, salk punaseid olevat meile seljataha jäänud. Astusime jälle ühte tallu sisse, kus meid suur sõjasaak ootas: hulk padrunid, suur tükk juustu, mis kaunikesti maitses. Oli näha, et punased suure hirmuga olid põgenenud. Sõitsime siis jälle edasi. Kuid pea nägime kaugel metsast meie seljataga umbes 30-mehelist salka välja tulevat. Seisukord läks raskeks, oli ju meid ainult kuus, seitse meest. Eespool paistis vana kõrts tee ääres ja andsime hobustele piitsa, et rutem sinna jõuda. Seal oli meil mõte vaenlasele vastu panna. Kaugel mürtsusid endiselt suurtükid ja ragisesid kuulipildujad.

Hakkasime vastupanekule ette valmistama, kuid pea selgus, et metsast tulijad olid oma mehed. Järgmises talus lamasid meie esimesed haavatud. Ruttu oli sidumismaterjaal välja võetud ja meie kangelastele abi antud. Oli juba pimedaks läinud, kuid selle peale vaatamata läks sõit edasi. Paistis suur mets, seal pidid punased olema, ja sagedasti tundus meile, et pimedas varjud metsast lahkusid ja meie poole liikusid. Kuid varjud muutusid põõsasteks ja jällegi sai naerda. Sõjakas tuju seegipärast ei kadunud. Korruga kuuleme: „Kes tuleb?“ Selgus, et oleme oma voori juure jõudnud.

„Kus on staap?“ oli meie esimene küsimine.

„Seal talus, metsa ääres,“ vastati meile.

Jõudsime sinna. Kaks väikest tuba oli rahvast täis, nii et seista ega istuda võimalik polnud. Laua juures, väikesest küünlast valgustatud, istus Kuperjanov ja õmbles oma frentshile nõopi külge. Meid nähes hakkas ta kohe viimastest võitudest rääkima. Ja tõesti, võit oli suur, meie seisime Sangaste ees.

Toodi kaks vangid sisse. Meie ülem hakkas nendelt punaste vägede üle teateid pärima, kuid jäi mulje, et temal ise kõik juba teada

oli... Umbes pool tundi peale seda kolis staap ümber Laatre vallamajja.

Mäletan veel, kuidas Kuperjanov päralt jõudes kohe oma kasuka maha ajas ja lauda istus, et hommikuni töötada... See oli väsimatu mees!...

28. jaanuaril.

Täna puhkame. Toakeses kooritakse meil kartulid ja aetakse juttu.

„Vahva mees on ikka see meie ülem Kuperjanov,“ ütles üks sõduritest, „eile olid meile ometi punased seljataha jäänud.“

„Kas tõesti?“ küsib teine, nähtavasti vooimees.

„Jah, meie liikusime ahelikus, üks tiib märkas hädaohtu, märkas ka ise Kuperjanov, kuid teine tiib oli veel metsas. Seisukord läks kardetavaks. Ja korruga hüüab Kuperjanov: „Hurraa! punased põgenevad!“

„Ja edasi?“ küsid pealtkuulajad.

„Meie tiib metsas oli neid sõnu kuulnud ja tormas välja. Enamlased aga, arvates, et suured tagavaraväed metsast tulevad, pistsid jooksu.“

Kõik vaikisid.

„Aga eile õhtul käis meie rooduülem paari mehega siin kusagil mõisas, kus punased asusid. Oli pime, siiski näevad: seisavad saanid, kuulipildujad peal. Läksid ligemale. Sealt küsitaakse: „Kust polgust?“ Aga rooduülem ei kohku. „53. Siberi!“ ütles tema. Neid lasti päris lähedale, ja siis alles märkasid punased vaenlasi. Meie mehed andsid kogupaugu. Enamlased punusid metsa. Hobused aga hakkasid lõhkuma ja jooksid meie poole. Nij said nad neli „maksimkat“ ja hulga padrunid.“

Kõik vaikisid, otsekuul oleksid nende kangelastegude üle järele mõelnud...

Praegu tuli Kuperjanov Keenist, kus temal läbirääkimised Soome abivägede ülematega olnud. Homme liigume edasi Valga poole. Tahakski juba, et ka see linn meie käes oleks. Kõik meil räägivad ainult Valga võitmisest...

30. jaanuaril, 1919. a.

Praegu sain käsu Tartu sõita. Kahetsen, et ei saa Valga poole liikuda. Hakkasin just Keeni poole sõitma, kui veel kord Kuperjanovi nägin. Ta jalutas Laatre vallamaja ees, rohekas kasukas seljas, „papaha“ peas. See oli viimane kord, mil vahvat partisaanide üleimat nägin. Järgnes Paifu lahing, kus vaenlase kuul ta tabas, tabas selle mehe, kes iga päev nägi surma oma ees, kuid teda tähelegi ei pannud. Au temale!...

Enam kui viis aastat on sellest ajast möödunud. Kui juhtum Tartu Maarja surnuaial jalutama ja Kuperjanovi lilledega kaunistatud hauakünka juures seisatuma, tuleb mul meele too päev, mil esimest korda selle lihtsa, aga

nii raudse tahtevõimega mehe kätt surusin, tuleb meele õhtu väikeses taluonnikeses, kus küünlavalgusel tema oma frentshile nõöpi õmbles...

Verised olid siis lahingud käimas...

NENDE PIDUPÄEV.

ARKADIJ AVERTSHENKO järele -op.

Iga uus juuretuliija luges oma kohuseks suudelda jubilaariga, kes kohtas võõraid ukse juures, kummardades kõigile rahutumalt hiilgava välimusega.

Igale uuele tulijale ütles jubilaar:

— Semjon Ivanõtsh! Alandlik tänu selle eest, et vastasite mu tühisele kutsele! Vasja! Tere tulemast! Alandlik tänu selle eest, et... tühist kutset... meeles pidasid... Gregor Gregorovitsh! Alandlik tänu... kutse eest... hea mälestus... Vassili Panteleimovitsh! Alandlik... tühja ka, et nohu, suudleme... Tühine kutse... alandlik tä... Ignatov!...

Parajat jagu võõraid tuppa lastes sosistas jubilaar midagi korraldajaga ja plaksutades käsi, kraaksus kunstlikult moonutatud mahe-dusega:

— Kallid võõrad! Palun laua ääre suupistet võtma... Mul pole suurt valikut...

Ta luiskas. Ta sees aga laulis ja hõiskas, sest õhtusöök polnud sugugi kehv. Oli suupisteid, oli kibedat, oli šampanjat. Aga järelsöök oli üsna imeline: väljauristatud ananaasid millegi valge täitega.

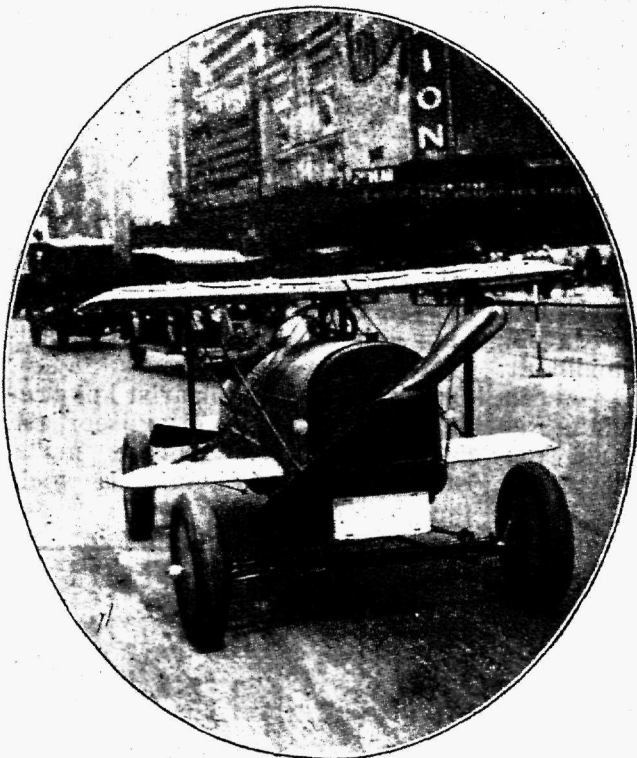
Istuti lauda. Kohti jätkus kõigile, peale ühe saatusest solvatud, tagakiusatud noorisanda. Noormees jalutas kaua laudade keskel inimese ilmega, kes uisapäisa kuhugile ruttab ja keda söök ei huvita. Kohta mitte leides jõudis noormees murest murtult ukseni ja kadus märkamatu, otsustades igavesti sidemed katkestada kurja maailmaga ja pühenduda õpetlikkudele uurimistele...

Suupisteid hävitati jubilaari austajate poolt kohutava kiirusega, nagu taganev väeosa kiirustab põletama ja hävitama kõik tagavarad, et nad vaenlase kätte ei langeks. Rahustuti alles siis, kui vaenlane väljapääsmatusse seisukorda pandud. Ja lõppeks anti mingisugust puljongi.

Esimesena tõusis toolilt linna ainukese lehe arvustaja, viimase piirini soliid ja peen inimene, nii et ümberolijad ta kõrval kahvatusid kui jaaniussikesed elektrilaterna ees. Kuid isegi see inimene, suur enesevalitseja, ärritus prae-

gu. Püüdes variata oma mässavaid tundeid, haaras ta oma viltumihkunud kaelasidemest, nihutas selle veel enam viltu ja algas siis ime-liku hääliitsusega kui niiskunud orel:

— Khe!... Austatud daamid ja austatud herrad! Lubage mulle — tagasihoidlikule Vene teatri ajaloo kirjeldajale — öelda paar sõna inimesest, kellele täna kiindunud kõik armastavad, rõõmsad pilgud, — inimesest, kes praegu istub alandlikult langetatud andeka peaga — ühe sõnaga — siinse teatri omanikust Kusma Fedorovitsh Sverkalovist! Kusma Fedorovitsh! Luba sulle õnne soovida publiku nimel ja avaldada meie soojemat tänu nende unustamata minutite eest, mis mööda oleme saatnud teatris, muudetud sinu geniaalsusega kunsti puhtaks templiks. Las sel päeval kõik

Uus lennuparaat New-Yorki uulitsal.
Selle aparaadiga võib maas sõita ja õhus lennata.

teavad ja kuulavad tõtt su kohta — sinu, tundeliku, targa kunstniku, kohusetruu sõbra ja tagasihoidliku ning oma vähemate näitlejate-vendade vastu heasüdamliku inimese üle... Hurraa!...

Tormilised kiiduavaldused. Kõik ruttasid kui haned jubilaariga suudlema. Tekkis saba, missugust rõõmust kahvatu jubilaar polnud isegi oma teatrikassa ees näinud.

Kui üldise rõõmutuhina ja sõprusavalduse tormilained veidi vaikisid, kuuldus noakõlinal taldriku vastu.

— Ss-sss!... Kuulake, kuulake!

— Kõrgesti austatud kokkukogunud! — ütles kõneleja, kehakas teatrikunsti kummardaja. — Samas kõneldi jubilaarist — Vene näitelava uhkusest! Jah! Ta on seda täiesti ära teeninud... Kuid ärgem unustagem ka neid tagasihoidlikke tööarmastajaid sipelgaid, kelle abil austatud jubilaar saavutas oma kõrguse ja tähtsuse! Ärgem unustagem, herrased, ka selle templi näitlejaid-ehitajaid, kelle juhiks ja õhutajaks oli jubilaar... Nende auks tõstan ma oma klaasi! Herrased! Näitlejate terviseks!

Ning uuesti plõrises taldrik, millele hoolsalt noateraga taoti.

— Herrased! — ütles kolmas kõneleja. — Nüüdsama rääkis minu kõrgesti austatud eelkõneleja näitlejatest, nimetades neid templi-ehitajateks, töölisteks, kui nii tohib väljenduda, kelle eestöötajaks, õhutajaks oli jubilaar. Ei, herrased! Kõige tõsiseks õhutajaks ja loojaks tuleb näitejuhti — geniaalset väejuhatajat selles mitmekaliibrilises väeosas — pidada ja tema auks tõstan ma oma klaasi! Jubilaar on vaid suur finansjõud, kes oskas ettevõtte kommertskülge organiseerida... Nii — siis, näitejuhi terviseks! Hurraa!...

Hõiskav hurraa põrises toas.

Ja neljas kõneleja tõusis ka ja algas tagasihoidlikult:

— Siin kõneldi austatud jubilaarist kui ettevõtte asjaliku, kommertskülje organiseerijast. Kust kõneleja selle võttis? Lubage mulle, herrased, tõsta klaasi tõsise õhutaja ja meie

teatri kommertskülje hea vaimu — kaupmehe lese Agnia Stetshkina — auks, kes kahjuks haiguse puhul on sunnitud lõpetama oma elu-päevad hullumajas. Hurraa!...

Kõik tühjendasid klaasid ja vaikisid siis, järgmine kõneleja tõusis üles:

— Siin räägiti paljuaustatud kaupmehe lese Stetshkina haigusest, mis ta hullumajani viis. Nii... Haigus viis ta hullumajja, aga kes või mis andis seks põhjust? Kas mitte see ettevõtte, mille organiseerijat me siin austame? Ja ma loen oma kohuseks juua selle terviseks, et tuleksid need helged ajad, kus sarnased lood näiksid imeelukatena ning ei korjataks kokku hulka inimesi, kes ühiselt kunsti varemotel lõbutsevad... Elagu tulevik, kus kõik teatriomanikud huntidest lammasteks muutuvad!

Kiiduavalduste mürin ei seganud järgmist kõnelejat ütlema:

— Samas räägiti mingist kuldsest aastasajast, heade teatriomanikkude aastasajast... Hale optimistlik sonimine! Ei! Kaua veel ei kärva need röövlid, need hulgused! Mõistagi — juuresolijatest ei kõnelda — aga kõige parem, herrased, tühjendame klaasid — ja vait! Kurat temaga! Hurraa!...

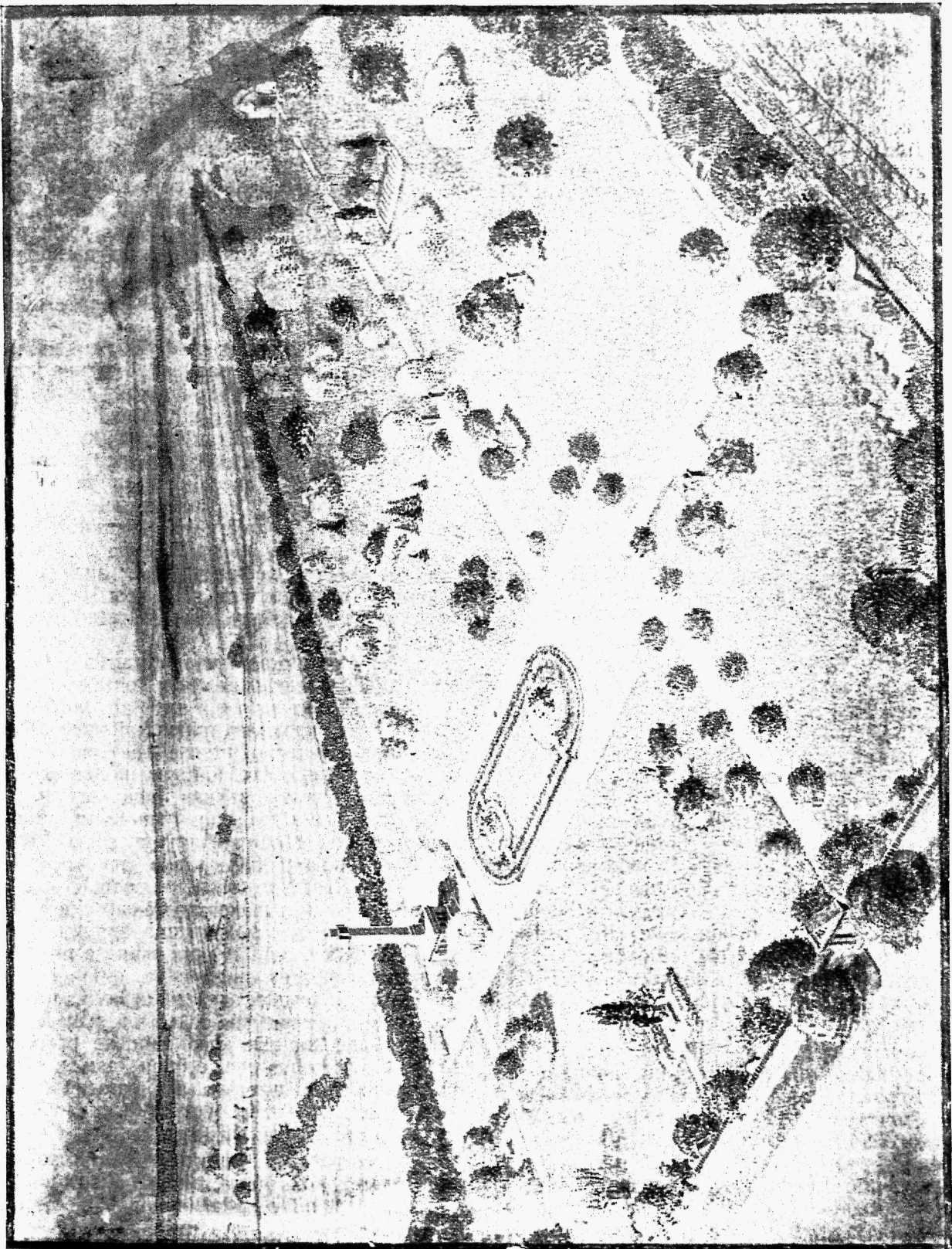
— Eelmine kõneleja, — ütles järgmine kõneleja, — pildus üteluse „juuresolijatest ei kõnelda“... Aga miks? Vaat', mul näiteks on julgus öelda jubilaarile näkku: kuhu sa panid teatriteenijate kautsjonid? Mispärast teine näitleja Bessubov tahtis ennast ära kihvitada ning ei kihvitanud ainult sellepärast, et tal polnud raha — sa ei maksnud talle kopikatki! Miks see andetu hobune Panikadilova mängib peaosi? Mispärast ma juba kolm kuud ei saa su käest 50 rubla? Sulle karjuti hurraa? Ei, vennas, vaja karjuda „karauul“!

Järgmine ja viimane kõneleja ütles üsna lühidalt:

— Vist talt sõnadega midagi saab! Külje-luud tal sisse litsuda, et teaks... Senja, sa oled talle lähemal — anna nii, et teab!

Senja tõusis tuigerdades püsti ja — jubilaari austamine kestis kaugelt peale südaöö.

Sõdurite surnuaed Tallinnas. Kaarli kiriku surnuaia taga.
Ark. Heervageni kavand.

LOOGILISED PARADOKSID.

ANATOLE FRANCE. Tõlk. —d.

Vast paljudki on kuulnud, et on olemas näituvad „tõed“, milleni jõuad pealtnäha täiesti loogiliselt, kuid mis endas siiski vastupidisuse peidavad: järeldus lükkab ümber selle mõtte, millest välja läksime. Hulka sarnaseid „endale vasturääkivaid tõdesid“ tuntakse juba hallist vanast ajast ja need on vast ehk ainsad parandused, mis meie päevini säilinud kuulsatest Greeka sofistidest. Vaatame lähemalt mõnda sarnast paradoksi, et näha, kuhu meid viib nende loogiline eritlus.

Kes meist pole kuulnud, lugenud ehk vast isegi palju kordi öelnud: „Pole seadust erandita!“. Kuid igaühele ei tule mõttesse küsida: „Aga kas sellel seadusel on erand?“ Kui seadusel peab tal ta enda põhjal ka erand olema, kas või üksainuski, aga siis — siis on ju olemas seadus, millel puudub erand. Siit järeldus: „On olemas seadus erandita“, mis täiesti ümber lükkab seaduse, mille loogiline järeldus ta on. Mõni muistse Hellase sofist ei kohmetaks võib olla põrmugi sarnase järelduse juures, vaid oleks ehk vastanud umbes nii: „Ja muidugi, seadusel „pole seadust erandita“, on erand ja see on — ta ise, sest tal pole ühtki erandit!“ Meil pole vajadust tarvitada sarnast hiilgavat põiklemist ja selle asemel, et üht paradoksi teise peale kuhjata, võtame appi järjekindla loogika. Vasturääkivus tekib antud juhusel „pole seadust erandita“ liig laias mõistest! Seaduse all mõistetakse harilikult mingit korrapärasust, püsivust; looduses, näit. — loodusnähtuste korrapärasust, nende tekkimist teataval põhjustel, kadumist jne.; iga-päevases elus — olukorda, mis meid juhib selles ehk teises tegevuses. Seadusele selles mõttes allub suurem ehk vähem osa igasugustest ilmu-vustest, kuid mitte kunagi kõik. Kui seadusel tal tõelikult erandit ei ole, kuid täpselt ei või teda talle alluvate nähtuste keerulikkuse tõttu peaaegu kunagi täiesti puhtalt tarvitada ja sellest tekkivadki „näivad erandid“.

Samane lugu on ka tolle ammu tuntud loogilise ringiga, millesse satume, analüüeerides ühe Kreeta saare elaniku ütelist: „Kõik kreetlased on valelikud!“ Kui ta sellega tõtt ütles, siis järelikult lükkas ta ümber ka iseenda sõnad, ning sarnasel juhusel jääb ta ise valelikuks, ühtlasi tõendades oma endist ütelist, jne. Sarnast arutust võiksime pikendada lõp-matuseni ja alati on tulemus: kreetlane, kes ise valetas ja sellega ütles tõtt, või ta ütles tõtt ning — järelikult — valetas. Loogilise

ringi tekkimise põhjuseks on sõna „valelik“ mõiste. Kui selle all mõista isikut, kes absoluut-selt kunagi tõtt ei räägi, siis sellega kaob või-malus, et ta iseend valelikuks nimetas. Õnneks ei tule elus sarnaseid inimeksemplaare ette; valelikuks nimetatakse harilikult isikut, kes tihti, kuid siiski mitte alati, valetab, ja nii kaob sel juhusel sisemine vasturääkivus paradoksis.

Püüame lahendada järgnevat kolme üks-teisele sarnast paradoksi, mille analüüs juba pisut raskem.

Keegi inimene sattus kord riiki, kus maksev oli sarnane „draakoni seadus“: Iga uus juure-tulija, enne kui teda riigi kodanikuks vastu võeti, pidi ütleva mingi väite; oli see väide õige — surmati välismaalane mõõgaga, kuna valet poomissurmaga karistati. Sarnane alternatiiv sellele inimesele ei meeldinud ja ta otsustas neist mõlemast mööda pääseda, öeldes: „Mind puuakse üles!“ Tagajärg on järgmine: Puua teda ei või, sest ta ütles tõtt, kuna tõeütlemise eest mõõgasurmaga karistatakse; aga ka seda ei tohita, sest mitte õige väite eest (ta ju ütles, et teda üles puuakse) on määratud poomis-surm.

Sofist Protagoras õpetas Kvantlusele kõiki advokaadiametite kriukaid; tasu kohta tehti tingi-miseks, et õppur seda siis maksab, kui võidab enda esimese protsessi, milles kaitsjana esineb. Kvantlus õppis terve kursuse läbi, kuid ei mõel-nudki kohtusse kedagi kaitsma mõnes protses-sis minna. Õpetaja hakkas juba kartma, kas üldse oma tasu kätte saab. Viimaks tuli ta mõt-tele Kvantlust kohtusse kaevata, sel teel lootis ta palka kindlasti kätte saada, arvates: Voi-dab tema (Prot.) protsessi, — peab Kv. kohtu-otsuse põhjal tasu maksuma; võidab aga Kvant-lus, siis peab ta tasu maksuma lepingu põhjal, sest ta (Kv.) võitis oma esimese protsessi. Kvantlus aga, kes, nagu näha, oma õppimise ajal laiselnud polnud, arvas: Kui kohus mõistab mind tasu maksuma, siis ei tee ma seda lepingu põhjal, sest kaotasin oma esimese protsessi; mõistab aga kohus otsuse minu kasuks, s. t. et mul vaja pole tasu maksa, siis ma seda ka ene-sestki mõista ei tee. Tekib küsimus: kuidas otsustati see huvitav protsess?

Kolmas paradoks on nn. „krokodilli sofism“, millest keegi sofist tervelt kuus paksu raamatut kirjutanud ja mille kallal õnnetu Philetos oga-raks läks.

Keegi egiptlane nägi enda hirmsaks ehma-tuseks, et ta laps Niilusesse oli kukkunud ja

juba krokodilli lõugade vahel siples. Krokodill ütles, et ta lapsele viga ei tee, kui ema ütleb, mis ta, s. t. krokodill, lapsega teeb. „Sa ei anna mulle last tagasi!“ hüüdis ema vastuseks krokodilli ettepanekule. Sellele järgnes kahekõne:

Krokodill: Ütlesid sa tõtt ehk ei, kuid last sa igatahes enam tagasi ei saa. On sul õigus — enesestki mõista, et siis lapse ära söön; pole sul aga õigus, siis on laps minu oma tingimise põhjal (sest sa ei öelnud õieti, mida ma lapsega teen!).

Ema: Aga mina arvan hoopis vastupidi: on mul õigus — jääb laps mulle tingimise põhjal; aga kui ma valetasin, s. t. kui sa ta mulle tagasi annad, siis on arusaadav, et laps mulle saab.

Protagorase ja ta õppuri suhtes tegi kohus järgmise otsuse: otsus mõisteti Kv. kasuks, kuid Protagorasele jääb õigus uut protsessi alata, uuel alusel — nimelt, et Kv. võitis esimese protsessi ja kohus mõistab ta tasu maksmata uue kaebuse põhjal. Kui otsustada ainult loogika abil, siis oleks tulnud lihtsalt proovida, kui palju õpetaja enda ülesannet õppuri kallal täitis ja viimase edasiõppimise suurust ning selle järele otsustada, kas määrata talle tasu maksa või mitte. Sest segadus tuli ainult selbest, et õppuri esimese protsessi aine oli tasumaksmine õpetajale, sellest järgneb: Kvantlus on ainult siis kohustatud tasu maksmata, kui ta kohtus selgeks teeb, et ta selleks kohustatud pole. — Pääaegu samuti hargneb ka „krokodilli sofism“. Krokodill on nõus last tagasi andma, kui ema õieti ütleb, mis ta (krok.) lapsega teeb; kuid ette arvata võib ainult seda, mis enam-vähem kindel, vääradata; krokodill seab aga tulevase sündmuse (ema sõnad) olenevusse teisest tulevast sündmusest (see, mida krokodill lapsega teeb), mida määrata võib ainult esimese abil (sest krokodill otsustab alles siis, kui ema oma arvamise väljendanud).

Üks huvitavamatest paradoksides on ka klassiline Zenoni paradoks, sellest, et kergejalgne Achilles iialgi kilpkonna kätte ei saa, s. t. jooksul talle järele ei jõua. Palju vaeva on paari-, kolmetuhanda aasta kestes selle paradoksi kallal nähtud. Selgemaks arusaamiseks teeme selles antud ülesanded lihtsamaks. Võidujooksu tingimised on järgmised: Achilles, kes kaks korda kiiremini edasi liigub, kui kilpkonn, teeb sekundis ühe sammu ja on jooksu algusel kilpkonnast ühe sammu kaugusel. Ning Zenon tõendab, et sarnastel, pealtnäha headel tingimustel Achilles kunagi kilpkonnani ei jõua. Asi ise on järgmine: sel ajal kui Achilles astub sammu, liigub kilpkonn edasi pool sammu; Achilles astub pool sammu, kilpkonn — $\frac{1}{4}$ sammu; Achilles — $\frac{1}{4}$ sammu, kilpkonn — $\frac{1}{8}$ sammu jne. Sellest järgneb, et kilpkonn on alati

Achillesest teataval kaugusel ees; kuigi see maa igakord väheneb, ometi ei lõpe ta iialgi otsa. Esimesel pilgul näiski asi nii olevat, kuid — vaja asja arutada teistviisi, ning kohe selgub, kus peitub „saladus“. Arvame välja, kui palju kulub Achillesel aega selleks, et jõuda kilpkonnani. Võistlejate vahe on 1 samm; igas sekundis väheneb see kaugus $1 - \frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ sammu; järelikult muutub ta nulliks, s. o. Achilles jõuab kilpkonnani $1 : \frac{1}{2} = 2$ sek. pärast; nii siis 2 sekundit kulub Achillesel, kuni ta kilpkonna kätte saab.

Kui palju talle aga ülesandes selleks aega lubatud? Seda pole raske välja arvata. Achilles teeb 1 samm + $\frac{1}{2}$ sammu + $\frac{1}{4}$ sammu + $\frac{1}{8}$ sammu jne. Algebra ütleb, et sel real on oma piir, mis võrdub 2-le, kuid milleni ta kunagi ei jõua; nii anname Achillesele siin niipalju aega, mille kestes ta vaevalt jõuab teha kaks sammu, s. o. vähem, kui kaks sekundit. Aga meie teame, et tal selleks vähemalt 2 sek. vaja, ja nii on arusaadav, miks ta kilpkonna kätte ei saa: talle on antud liig vähe aega. Nii võib Zenoni paradoksi väljendada järgmiselt: Achilles ei saa kilpkonna kätte, kui meie ei anna talle seks tarvisminevat teatavat aega. Sarnastel tingimistel on juba päris selge, kus peitub selle keerulise paradoksi võti.

Veel mõned paradoksid.

Näiteks mõiste „hunnik“. Meil on laual peotäis viljateri, 200 tk. ja ütleme, et see on „hunnik“. Võtame sealt üksikhaaval teri vähemaks, kuni 1 ehk kaks tera laual on. On see veel „hunnik“? Ei! Kuid — mitmenda tera võtmisega ta „hunniku“ nime kaotas?

Samasugune on lugu ka mõistega „paljaspea“. Kui inimesel ühtki juuksekarva peas pole, on ta „paljaspea“. Kui tal on üks juuksekarv peas — ka siis on ta „paljaspea“. Kui kaks — on! Kolm — on! Jne. Mitmenda juuksekarva juuretulekuga kaob „paljaspea“ mõiste?

Analoogiline on ka järgmine lugu: keegi leidis tänavalt nõõpnõela ja viis selle politseisse kui võõra vara, mille ta leidnud. Seal peeti mehe tegu pilkamiseks ja ta saadeti uksest välja. Teine kord leidis mees 1000 nõõpnõela, kuid ei viinud neid politseisse. Ametiasutused aga said mehe leidusest teada, ja ta võeti vastutusele kui võõra vara endale pidaja. Küsimine: mitmenda nõõpnõela juures algab nõudmine?

Lõppeks veel üks paradoks. See pole pärit klassilisest ajast, vaid põhjeneb endise Vene riigi postiseadustel. A võlgneb teises linnas elavale B-le 25 rub. 25 kop. ja nende vahel on maha tehtud, et A saadab võla postiga, sellest saatekulused maha arvates. 25 rub. 25 kop.

saatmine läheb maksma 25 kop.; aga kui A jätab 25 kop. endale, siis saadab ta B-le 25 rub., seega 25 kop. vähem kui õigus. Ja 25 rub. saatmine maksab 15 kop.; tuleb välja, et A jättis endale 10 kop. rohkem, kui õigus. Kui aga A

saadab 25 rubla 10 kop., s. o. ta peab siis saatekuluks maksma 25 kop., sellega kaotab 15 kopikat. Kuidas peaks talitama A, et mitte ise kahju kanda, kuid ka mitte võõra oma endale jätta?

M Õ N D A S U G U S T.

Raamatunarrid.

Keegi itaallane Francesco Lumachi on välja annud raamatu, milles näitab, kui mitmet laadi kirge raamatute vastu olemas ja kui palju kuulsaid ohvrid see kirm on nõudnud. Kõige esiteks nimetab ta Guglielmo Libri'i, kes juba oma nimes (libri — raamatud) mainitud nõrkuse idu kandis. Ta röövis võimatu tungi kihutusel raamatukogudest ja eramajadest tähtsamaid teoseid ja ajas nendega hoogsat äri, kuni ta oma toiminguga kord tähelepanu äratas, mille järele teda jälgima hakati ja lõppeks, hoolimata sellest, et tal olid kaitsjateks kuulsaimad õigusteadlased, süüdi mõisteti. Veelgi huvitavam on pariislase Anton Marie Henri Boulard'i saatus, kes kogu oma varanduse kulutas raamatutele, kusjuures täiesti valimatult neid iga liiki kokku ostis. Kogu ta maja, keldrist kuni katuseharjani, polnud muud kui raamatukogu. Kõigis tubades võis piki seinu, põrandast laeni, ainult raamatuid näha, samuti lebasid ka mööblitel ja nende all raamatuhunnikud, millest läbipääs igale külalisele küllalt raskeks ülesandeks oli. Isegi magamistuba oli üle ujutatud raamatutega. Boulard oli siin nende vahele ainult neli kitsast teerajakest jätnud — voodi, akna, ukse ja ahju juure. Kord soovitas ta naine temale, enne kui uusi raamatuid juure muretseks, vanad kataloogi märkida. Seega oli Boulard ka nõus ja võttiski raske töö käsi. Kuid peagi hakkas ta tervis halvenema, ta elurõõm vähenema ja ta äraolek kodunt muutus aeg-ajalt sagedamaks, nii et naine lõppeks kahtlustama hakkas, kas mees talle ehk truudusetu pole. Ta hakkas hoolsamini tema järele valvama ja kui talle kord järginud ja mehe ettevaatlikult ühesse nende viiest majast näinud sisse hiilivat, arvas ta enda tema truudusetuses kindla olevat. Naine tormas uksehoidja juure ja vannutas teda salgamatult kõigi maja elanikkude nimed ütlemas. Missuguste elanikkude? imestas uksehoidja ja jutustas ärritatud daamile, et herra kõigile elanikkudele juba ammu on üles öelnud, et jätta ruumid vabaks oma raamatutele. Nüüd tõttas kohkunud naine ka nelja teise maija vaatama ning leidis needki põrandast kuni harjani olevat täidetud ainult raamatutega. Boulard suri ägedasse kopsupõletikku, mille uue raamatukoorma külma keldri paigutamisel oli saanud.

Esimene abielulahutuse dokument.

Ameerika egiptoloog Clarence F. Fieber on oma kaevamistel leidnud kaks kindlalt kinnipandud vaasi, kus leidis 50 lehte papiirust, millel olid teated kellegi Amenhoteni perekonna kohta, kes elas 318.—273. a. enne Kristust. Nendest dokumentidest selgub muu seas, et Amenhoteni abielu ei ole sugugi õnnelik olnud. Abikaasad on 283. aastal notaarius Tutu poole pöördunud, et see nende abielu lahutaks. Viimane kirjutas siis järgmise dokumendi, mis kahtlematalt on kõige vanem omasarnane ilmas.

„Lahku minu majast silmapilk ja ilma vähemagi kärata! Amenhoten, kelle isa nimetatakse Pathot aga ema Tameti, kuulutas naisterahvale Tahanile, kelle isa on Perkur ja ema Taustir, järgmist: „Ma ütlen sulle: soeta endale teine mees. Ma ei või näha sind enda ees, ükskõik kuhu ma ka lähen. Tänaõnne päevast ei ole mul sinu vastu mingisuguseid nõudeid.“

Kirjutatud notaarius Tutu poolt, kes on pärit Esminist.“

Dokumendi teisel küljel leiduvad nelja tunnistaja allkirjad, kes on selle lahutusprotseduuri pealtnägijateks olnud.

Surmanuhtlus Hispaanias.

Käesoleva aasta 9. mail saadeti Madridis täide kolm surmaotsust: karistuseks kuritöö pärast, mis kogu maa nii äärmiselt ärevusse oli viinud, nagu seda kaua aega enam polnud juhtunud.

Kuritegu seisis nimelt kahe postiametniku tapmises Andaluusia kiirrongi postivagunis 11. aprilli ööl vastu 12. Mõrtsukatöö üle on ajalehtedes varem teateid olnud. Kui nimetatud kiirrong Kordova sisse sõitis, leiti vagunis surnukehad, kuna postitaskud ja väärt-paberid olid röövitud. Mõrtsukad olid teel postiametnikkude endi loal rongile tulnud, kuna üks neist ise ka postiametnik oli. Mõrtsukatöö toimetati sõidu ajal; üks ohvritest oli agaralt oma elu eest võidelnud. Järgmises suuremas peatuskohas lahkusid kurjategijad rongilt ja sõitsid eel ootavas automobiilil Madridi tagasi. See sõiduriist, üüriauto, saigi esimeseks jäljeks nende jälkimisel. Mõned päevad hiljem laskis üks tapjaist enda südametunnistuse piinade pärast maha. Tema naisele, kes kohe vangistati, polnud nüüd enam põhjust salgamiseks ja ta nimetas ka kahe teise kaassüüdlase nimed, keda peagi korda läks vangistada.

Kurjategijad olid peaaegu kõik heast perekonnast, kui üleannetud, ulakad ja mänguhimulised. Nad viidi sõjakohtu ette — maal valitseb diktatuuri tõttu sõja-seadus — ja mõisteti tavalise kombe järele surma. Ka kuritöö algataja ja juht, kes ise küll tapmisest osa ei võtnud, anti timuka kätte. Ja see, mis õõsi kiiresti edasitormava rongi postivagunis alguse sai, leidis oma hirmsa lõpu suvisooja kevadpäeva rahulikult hommikul. Vangikoja katusel lehviti suur must lipp. Surmaotsus, mis täide pidi saadetama, näis kõigile õiglasena ja tarvilikuna, kuigi lõppeks ärkas kaastundmus kolme mehe vastu, kes oma viimsetel tundidel ometi muud midagi polnud kui kolm halatsemisväärt inimest.

Sündmuse haruldaselt dramaatiline esinemine mõjus nii, et kogu kuritegu kiiresti üldiselt tuttavaks sai, milles muidugi peamiselt kaasa mõjus ajakirjandus, kuna ta kaugelki mitte ainult sellega ei piirdunud, et sündmusest lühida sõnumi oleks toonud. Mõrtsukatöö üle on terveid raamatukesi kirjutatud ja isegi näidend; ka lauldakse mõningaid laule, mis sündmust osutavad.

Nuhtluse täidesaatmine sünnib Hispaanias järgmiselt: Selle järele, kui hukkamõistetuile surmaotsus teada antud, viiakse nad vangimaja väikesesse kiriku, kus neil kõige vähem kaksteist tundi tuleb veeta. Seal on siis vaimulikke ja rahu ning halastuse vendkonna liikmeid, kes neile neid paljuid raskeid tunde püüavad kergemaks teha. Peetakse jumalateenistusi, palveid ja jutlusi, kus peasihiks ikka see, et hukkamõistetud kristlikult sureksid. Ka lohutatakse neid taevase kohtumõistja andeksandmisega pärast seda, kui maapealse kohtumiku nõudmised rahuldatud.

Surmamine ise sünnib nii, et surmatav seotakse posti külge ja ta kaela ümber pannakse raudvöö, mis

sellekohase pideme ringikeerutamisel silmapilk kokku tõmbub ja kiire kägistuse tagajärjel surma toob. Hukatava nägu kaetakse musta rätikuga. Surnukeha maetakse kristlike komete järele.

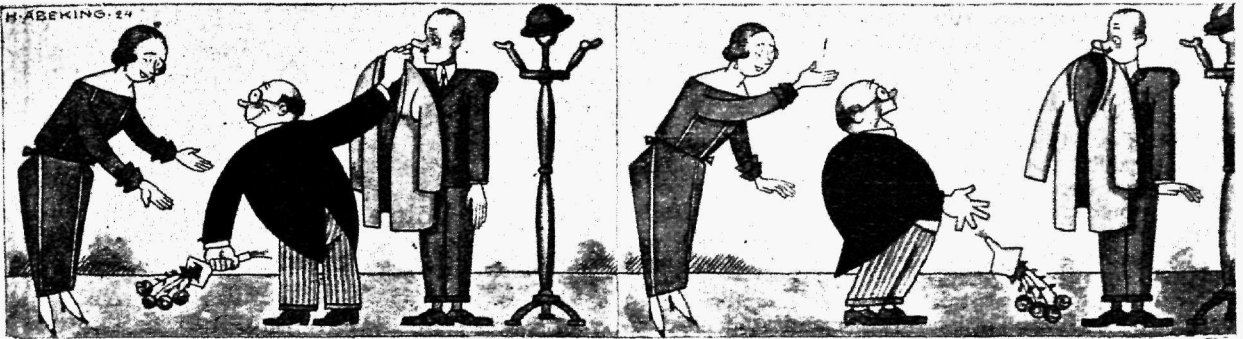
Varem toimetati neid surmamisi avalikult ja nad kujunesid harilikult otse mingiks suureks rahvapiduks. Varematal aegadel, ka inkvisitsiooni aastasadel, seoti surramisel hukatava kaela ja samba ümber nõör, mis

nööri vahele pistetud kepi abil niivõrd pinguli keerutati, et see inimese kägistas.

Viimase viiekümne aasta jooksul on Madridis üheksateist meest ja kaks naist kohtuotsuse põhjal surmatud. Rahu ja halastuse vendkonna rist, mida hukkamõistetul nende viimisel teel eel kantakse ja mis enne seda vangimaja kiriku altari kuue rohelise küünla keskel seisab, on a. 1421 peale oma osa etendanud 1014 surramisel.

NALI.

(Berl. Illustr. Zeit.)

„Väga rõõmustav, et tulite,

Rahulolematusest.

„Ma ei mõista, Minna, miks olete üles öelnud. Ma teen ju nüüd peaaegu kõik teie töö ise ära, ja teil ei tohiks põhjust olla kaebamiseks, et teil raske on.“

— Siiski, armuline proua, mul on raske vaadata, kui lohakalt teie seda tööd teete.

— lubage tutvustada: minu mees...“

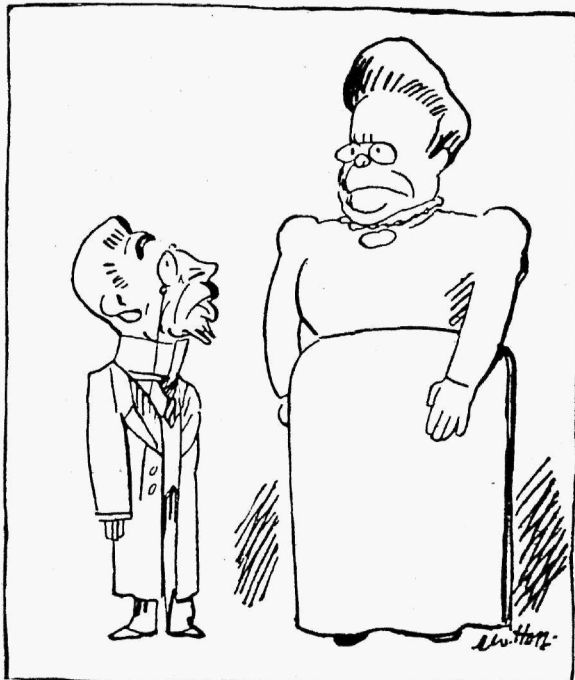
Pole suur viga!

„Ema, herra Kase tegi mulle abieluettepaneku.“

— Ja sa olid sellega muidugi nõus.

„Aga, ema, kuid võid sa nõuda, et läheksin mehele, kellel punane juus!“

— No aga tal on neid ju nii vähe!

(Berlingske Tidende, Kopenhagen.)

„Minu armas naine, meie otsustasime ometi täna õhtul teatri minna?“

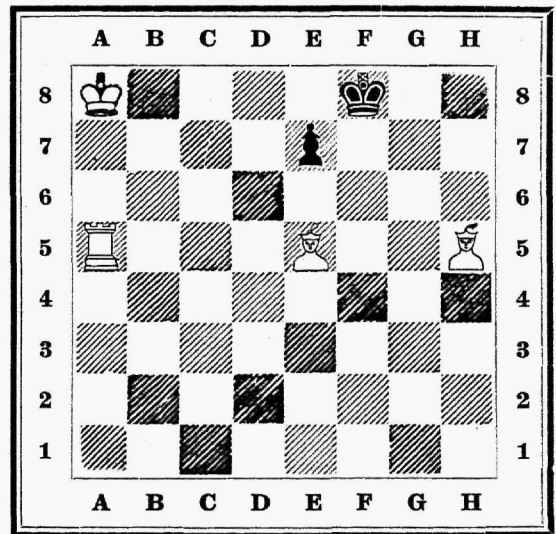
„Mina muutsin selle meie otsuse.“

M A L E.

Ülesanne nr. 22.

Kokku seadnud O. Dehler.

Mustad.

Valged.

Valged: K a8, V a5, O e5 ja h5.

Mustad: K f8, S e7.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Ülesande nr. 15 lahendus.

1. V f1 — f5, O f7: g6,
2. V f5 — e5 annab matt.
1. (V f1 — f5), O f7: b3,
2. V f5: f8 annab matt.
1. (V f1 — f5), V f8 — g8,
2. O b3: f7 annab matt.

Õigeid lahendusi saatsid: Karl Kivi, Alfred Särg ja Alfons Pachel (Tallinnast), J. Hendrikson (Vändrast), V. Soo ja J. Janson (Valgast), A. Kuusik (Hallistest), Martin Villemson (Pärnust).

Malenurga kirjakast.

Mitmele lahendussaatjale. Teie lahendus 1. O a4 — e6 ei ole õige vastuse pärast O f7: g6. A. B.

Kirjavastused.

K. P. T-s. Olete valinud tõlkimiseks raskepärase ülevaate Buddha filosoofiast. Pealegi tundub, et hiinlane Buddhast hoopis teisiti aru saab, kui meie, eurooplased. Euroopas on juba rohkesti ja häid, põhjalikke raamatuid Buddha ja buddhismi üle. Teie tõlge jääb tarvitamata.

Viimasel silmapilgul tuli selle „Ao“ numbri jaoks nii rohkesti kuulutusi, et osa tekstist välja pidi jääma. Lähematele numbritele lisame selle võrra teksti juure.

Sellel „Ao“ numbril on kunstkaasandeks A. Janseni „Kiriku ees“ (Muhu saarel).

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

MOODSÄID JALANÕUSID
SOOVITAB IGAL AJAL

K. Glaser,
Harju tän. 32

Suures valikus

soovitame igasuguseid värvilisi ja lakkjalanõusid, tenniskingi ja sandaale naistele, meestele ja lastele.

Töö hea ja hinnad mõõdukad.

Saapakpl. Mürivahe tän. 9
ja Vana Kalamaja tän. 26.

KÖÖSEL JA KÖTSI.

Naisterahvariiete töökoda

Oskar E. Anni

Narva m. 10, k. 2.

Kõnetraat 13-75.

Võtan vastu tellimisi:

mantlid,
kostüümid,
kasukad jne.

Kõige austusega

O. Anni.

Naisterahva pealisriiete valmistamise töötuba

Tallinnas, Rataskaevu tän. nr. 14, krt. 7,

võtab tellimisi vastu

naisterahva üliriiete, kostüümide, palitute ja kasukate peale.

Töö kiire ja korralik.

Kauemat aega väljamaal töötanud.

Austusega

A. Paal.

K.-Ü. „LOODUS“ TARTUS.

Soovitame meie kirjastusel ilmunud ülikooli, kesk- ja algkooli käsi- ning õpperaamatuid matemaatika, maateaduse ja looduse alalt. Ajakiri „LOODUS“ — soliidim ja ilusam ajakiri Eestis. Kõige paremad honoraaritingimused autoritele.

Meie kirjastuse ja kogu kirjandusturu uudistega lähemaks tutvunemiseks nõudke meie „Raamatute tutvustajat“, mis ilmub 2 korda aastas. Illustreeritud väljaanne. **Hinnata.** Saatekuludeks saata 10 marka postmarkides. Uuem number — nr. 5.

Meie raamatukauplus pakub täielikus valikus kõiki eesti kirjanduse turul ilmunud töid. Samuti pakub ta ka saksa, prantsuse, inglise ja teiste välis- turgude kirjandust oma ladust.

TELLIMISED VÄLISTURULE TÄIDETAKSE KIIRESTI JA KORRALIKULT.

Peale selle pakub meie kauplus kirjutusmaterjaale nagu: vihikuid, kausti- kuid, mitmesuguseid paberid, tinti, värve ja muid kirjutus- ja kontoritarbeid suurel ja väikesel arvul võistlemata odava hinnaga.

:: :: TEENIMINE KIIRE JA KORRALIK. :: ::

K.-Ü. „LOODUS“, TARTUS.

Vana tän. nr. 1. ::: Telefonid 435, 538 ::: Rütli tän. nr. 9.

Tallinna Krediit Pank A/s

Asutatud 1907. a.

Tallinnas, S. Karja tän. 23.
oma majas.

Osakonnad:
Haapsalus ja Nõmmel.

Telegr. aadress: KREDITBANK.

Pank toimetab kõiksugu
pangaoperatsioone sise-
ja väljamaal.

Kõnetraadid: Üldine 4-36
Juhatus 12-49.
Kaubaoskond 19-64.

K. Lintser'i saapakauplus ja -tööstus,
Suur Tartu maant. nr. 8,
soovib igasuguseid moodsaid ja vastupidavaid
jalanõusid võistlemata odavate hindadega.

Suurem ja täielikum valik,
hinnad õiglased ja odavad.

Gummi- & metalltemplite tööstus „PERFEKT”

Tel. 20-16

Tallinnas

Tel. 20-16

Valmistab igasuguseid sellesse alasse puutuvaid töid, niisama ka: igasugune metalli pressimine, treimine, jalgratta remont ja emailimine, valatud ja graveeritud :- ristiplaadid, ukse-sildid, korterinumbrid j. n. e. :-

Kirjalikud tellimised täidetakse korralikult ja saadetakse postiga koju. :: Igas provintsilinnas esitus.

Austusega **J. BLAUFELDT**

A. Brandmann'i

kõige vanem skokolaadi-,
kompveki- ja biskviidi-
tööstus

Tallinn, V. Tartu mnt. 4

Kõnetraat 15-94

Paul Michelson,

Väike Karja tän. nr. 6, Tallinnas.

Soovitab igasuugu

kübaraid ja müitse

meestele, lastele ja koolilastele.

Kaup on värske ja hea. Hinnad odavad.

**Kasukaid võetakse suveks
hoiule, ei koide eest kaitsia.**

Paul Bachmann

Tallinn, Kullasepa tän. 2

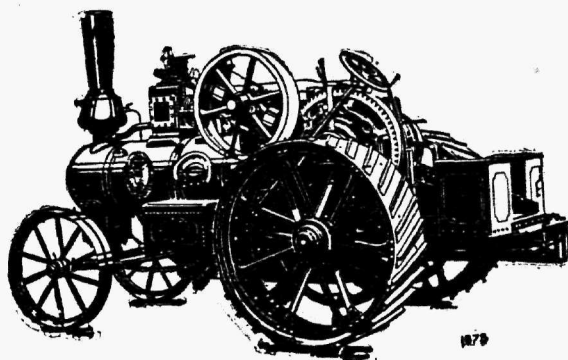
Asut. 1904. a.

Kaelasidemed, vihma- ja päeva-
varjud, jalutuskepid ja teised
pudu- ja moekaubad

suuremal ja vähemal arvul

Ilmakuulsa, kõige suurema ja vanema Inglise
CLAYTON & SHUTTLEWORTH'I

vabriku isesõitjaid ja hobustega veetavaid

rehepeksugarnituure

kõigis suurustes, tehniliselt täielikult Eestimaa oludele vastavalt niiske ja märja vilja peksmiseks ehitatud, sellepärast ei tule ühtegi ummistust ette ja kõik terad, isegi kõige kõhnemad, saadakse kõige paremalt puhastatult ja sorteeritult kätte,

CLAYTONI **vähemaid peksumasinaid** traktorite ja naftamootoritega käimapanemiseks ehitatud,

CLAYTONI küllastatud ja **soendatud** auruga kõige ökonoomilisemaid

lokomobiile

meie maa kütteoludele vastavalt ehitatud igasuguse väike- ja suurtööstuse jaoks, 4 kuni 1000 hob. jõuni,

CLAYTONI **naftamootore** kõigis suurustes, Paremaid Inglis ja kodumaa **saekaatreid** kõigis suurustes, „FORDSON“ **traktore** 10/20 H. P. ja Italia Fiat 20/30 H. P. traktore,

Laevamootore ja laeva mootor-vintshe,

OLIVER ühe- ja kahehobuse **atru**,

Sõidu- ja veoautosid parematest vabrikutest soovitab kõige soodsamate hindadega ja lähedamate maksutingimistega

Esitaja Eestis:

HANS VINNAL

Tallinnas, S. Tatari tän. 1.

Kõnetr. 3-42 3-72

**On ja jääb maitsevamaks
ainult shokolaadivabriku**

**Kakao, Shokolaad,
Shokolaadipulber
pakkides,**

**Paberis- ja karbikomp-
vekid.**

EESTIMAA TÖÖSTUSE JA KAUBANDUSE PANK A-S.

PEAKONTOR TALLINNAS, OSAKOND: S. Karja t. 7

JAOSKONNAD:

Haapsalus, Narvas, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tartus, Valgas ja Viljandis.

Telegrammide aadress: „INDUSTRIEBANK“

**Aksia-kapitaal Emk. 200.000.000.—
Tagav.-kapitaaliid „ 100.000.000.—**

**Pank toimetab kõiksuguseid panga-
operatsioone sise- ja väljamaal.**

ESIMESE JÄRGU PARFÜMEERIA-, KOSMEETIKA- JA TUALETT- SEEPIDE-TEHAS EESTIS.

Soovitame oma vabriku erisaadusi:

LÕHNAÕLID:

Ideal Viko
Sweet Pea (lillehernes)
Muguet Ideal (Maikelluke Ideal)
Persia sirel (Lilas de Perse)
Kuld lilie (Lis d'Or)
Etoile de France
Modern n. n. e.

TUALETT-SEEBID:

Iludusseep Ideal Viko
Lanoliinseep
Lilleseebid
Rohuseebid n. n. e.

KÖLNIVESI „VIKO“

tuntud kui kõige parem Eestis.

PEAKÕÕMAPUMAT „VIKO“

ainuke seni tuntud abinõu, mis kindlasti aitab.

HAIR RESTORER „VIKO“

annab hallidele juustele endise värvi tagasi.

HABEMEAJAMISE PULBER

toosides ja naelaviisi.

HAMBAPULBER „IDEAL“

Meie vabriku saadused võistlevad paremate väljamaa omadega ning on tuntud kui paremad Eestis.

Pange ostmise juures hoolega tähele, et meie vabriku nimi „VIKO“ peal oleks.

LABORATOORIUM „VIKO“

TALLINN, Imanta tän. nr. 34, kõnetr. 17-09.

NÄITUS--MESSE

14.—25. juunini 1924.

25 laiaulatuslist osakonda kaubanduse ja tööstuse alalt.

Üle 800 mitmesuguse väljapaneku.

Messe võtab oma alla vaksali juures asuva näitusplatsi ühes hoone-
tega, Rannavärava mäe, S. Kloostri uul. asuva poeglastegümnaasiumi,
turnisaali ja börsesaali.

**Rikkalisem ja rohkearvulisem kui
ükski enne Eestis korraldatud näitus.**

Väljamaadest on esitatud: **Saksa, N.-Vene, Soome, Rootsi, Läti,
Leedu, Daani, Inglise, Prantsuse, Ameerika Ühisr. ja Shveits.**

**Raadiokontserdid: Londonist,
Berliinist, Pariisist j. n. e.**

Raudteel erarongid.

Raudteel erarongid.

Kõige parem võimalus kauba ostmiseks.

Põllumehed, tarvitage juhust!

**Pääsetähed: Kogu messe kestvusajaks Emk. 300.—,
14. juunil Emk. 75.—, kõikidel teistel päevadel Emk. 30.—.**

Adress: **Tallinn — Messe.**

Tõkkool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraaldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igäiks suguhaigustest
teada.** Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Co-
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed röömud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõst. R. Kiviti ilustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jannart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Knus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Vilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3-6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshtüür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud nädalakiri

„AGU“

on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum
ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvatükkooliks, mis igaühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad naljapildid ja karika-
tuurid.

Alati väärtuslik ja põnev romaan.

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Untele tellijatele saadetakse need nrid järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

Igal numbril hinnata kaasa värvi-
trükipilt kodu- või väljamaa kunstnikkude tähtsamatest maalidest. „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvi-
trükipilte kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju mak-
ma, et senine üksiku numbriga tellimise hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. Peale selle hakkas „AGU“
tänavu aastal värvi-
trükipilte kaasa andma, et kunsti rahva seas levitada. Sar-
naste piltide hind eraldi müügil on mitu-
kümme või koguni mitusada marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osatühisus sunnitud ajakirja „AO“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AO“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „ „	300 „
3 „ „	450 „
6 „ „	800 „
12 „ „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

Üksiku numbril hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.